

Návrat do Pardubic

Naposledy jsem byl v Pardubicích v roce 1986. Tedy přesněji, to je poslední návštěva, která mi utkvěla v paměti, protože jsem tudy ještě asi jednou projížděl, ale nic jsem z města neviděl. Mezitím totiž stačili místní obyvatelé protáhnout čtyřproudou silnici městem napříč od jihu k severu a tím způsobili, že jsem hledal Pardubice, až když jsme se blížili k olbřímímu kruhovému objezdu nedaleko Opatovic. Takže to byl první rozdíl.

Další pak člověk zaznamenal na místě, maličké centrum, městská památková rezervace, zůstalo prakticky beze změny, až na ty nové fasády, třída Míru je nadále oázou klidu, ač si to po ní hasí trolejbusy oběma směry, a Zelená brána je stále zelená. Jenže na její začátek kdosi postavil asymetrickou skleněnou budovu nějaké banky, která tam straší tak, že jsem ji blíž ani moc nezkoumal. Hotel Grand už není hotelem, ale má vykuchané vnitřnosti a je tu nákupní centrum. Kino Svět, kde jsme kdysi s úžasem naslouchali až příliš hlasitému koncertu skupiny Progres 2, prezentující nám sci-fi dílo na motivy Anatolije Dněprova „Mozek“, převedené do spousty tónů, jsem nenašel. Tehdy jsem přijel do Pardubic vlakem (nepochybně zpožděným, jinak to nešlo, a nepochybně osobním, protože mi bylo líto dál 16 Kčs za rychlíkový příplatek). Ale to jsem byl pracující a na lepší dopravu jsem neměl. Dnes už jsem jen důchodce přizívající se občasnou literární činností, a tak jsem přijel do Pardubic vlastním autem, naštěstí doplněným navigací, takže jsem se systémem jednosměrek propletl s elegancí pavouka a bez konfliktu s policejními orgány. Budova, v níž jsme tenkrát mohli provozovat své podezřelé rejdy, se nazývala Vysoká škola chemic-

ko-technologická. Dnes je to institut sice stejný, ale nese vzletný název Univerzita Pardubice – Fakulta elektrotechniky a informatiky. Zelený prostor před ní se nazývá náměstí Československých legií, ale před 30 lety nesl název Leninovo (nejdříve tedy Trnkovo, potom Legionářské, a pak zase Trnkovo, a zase Legionářské).

Mimochodem, o tom, jak vznikalo náměstí Československých legií a jak se měnilo v průběhu času, pojednává pořad Českého rozhlasu Pardubice, Pardubická ohlédnutí, díl 81, a je k dispozici na webových stránkách českého rozhlasu.

Tenkrát kdysi dávno jsme se svolávali osobně na poradách klubů, nebo písemně prostřednictvím československé pošty. Nyní využíváme elektronické pošty a mobilních telefonů. Tehdy jsme si Parcony pořádali sami, byť prostřednictvím skupiny nadšenců v čele s Pavlem Poláčkem, ale musela tu být střecha, kterou poskytl rovným dílem celoškolský výbor SSM Vysoké školy chemicko-technologické a Okresní kulturní středisko v Pardubicích... Dinocon jsme si pořádali sami, a na rozdíl od dob minulých jsme nepotřebovali nic a nikoho, co by mělo cokoli společného s Národní frontou. I když, pravda, jisté příznaky totality tu jsou, neboť se mohl objevit (ale neobjevil) někdo, kdy by mohl toto shromáždění rozpustit se slovy, že není povolené, ale to jsou ty milé důsledky zaručené svobody shromažďování.

Ano, tenkrát, když jsem byl v Pardubicích naposledy, kolem nás se rozprostíral jakýsi zatuchlý socialismus, prolezlý byrokracií, špicly a normalizačními tendencemi, zatímco tentokrát jsem do Pardubic přijížděl

Dokončení na straně 7



OBSAH

Návrat do Pardubic	1	Epický, klasický	24
Čtenářův průvodce po Interkomu	2	Pramlok 1983 – CKČ rok druhý	24
Hvězdný bulvár	3	Soma secundarium	25
Dinos v plné parádě	9	Kupředu pravá!	26
Dinosaurův materialismus	12	Dinocon – zahájení	27
Dvojitá kultura a dvojitá svoboda	13	Časem s vědou – duben	28
Česká science fiction v knihovně		Míchat jablka a hrušky	29
jihokorejských bohémistů	16	Svět báječných nových retardérů	30
Budoucnost, která se nestala	17	aneb Co nám říká Titan	30
Civilizační šok	19	DOGMA	31
Richard Podaný : 50	23	Pavel Weigel : 70	32



Ilustrace Stáňa „Rimsak“ Lálová

Čtenářův průvodce po Interkomu

K obsahu tohoto čísla

Je po Dinoconu, conu, který rozštěpil fandom na ty, co tam byli, a na zbytek, který si už do konce života může jen vyčítat, že tuhle jedinečnou příležitost promarnil. Ale desítky děkovných dopisů volají po opakování, vydržte, možná že za pět let...

Pepa Pecinový a Honza Kovanic vám přiblíží jedinečnou atmosféru conu, na straně 27 najdete úvodní slova Dinoconu, na straně 13 přednášku Jardy Veise a po různu ukázky dinoconských artefaktů, jejichž seznam vidíte níže.

Eurocon – Eurocony ESFS Awards

Česká a slovenská delegace ČS fandomu přivezla ze Záhřebu několik ocenění:

Best Dramatic Presentation pro Divadelní spolek Kašpar za nastudování Růží pro Algeron Daniela Keyese

Best Translator pro Pavla Weigela

Encouragement Awards pro Lucii Droppovou

Encouragement Awards pro Jana „Johnaka“ Kotouče

více na www.sfsite.com/news/2012/05/02/eurocon-award-winners

Zdeněk Rampas

Dinocon 2012 – Průvodce materiály

Díky štědrosti a obětavosti Václava Houfa byste ve své DinoTašce (věnovala cestovka China Tours) měli nalézt zejména:

visačku Dinoconu s motivem robota od Václava Houfa

placku Dinoconu s motivem dinosaura od Václava Houfa

plakát Dinoconu odkazující na plakáty Václava Houfa z Parconů 1984 a 1985

Pamětní list Dinoconu 2012 se jmény všech účastníků

dvě pohlednice s SF motivy Václava Houfa (elektronická moucha a roboti)

Pramloka 1982 s povídkami, které právě před třiceti roky zazářily v Ceně Karla Čapka. Pokud již náhodou tuto knihu máte, vymění Vám ji Tomáš Štípský u knižního stánku za **Pramloka 1983**.

DinoKalendář pro scifistický rok 2012–2013 s portréty dvanácti dinosaurů od Milana Fibigera

DinoČas (Dinosauří časopis), který odkazuje na Kočas (Kolejní časopis), v němž vycházely vítězné práce autorů, které nám pomáhala objevit Cena Karla Čapka. V Dinočasu ale najdete práce autorů již dávno objevených a prověřených časem, kteří často zkoušejí něco nového, než s čím začínali. Více v předmluvě DinoČasu.

Poklady stolinů od Rafała A. Ziemiwicze, které vám připomenou, že na Dinoconu máme i polské hosty.

vstupenku na šestý Parcon v roce 1987, to pro případ, že byste se dostali k funkčnímu stroji času, a pokud se vám to nepodaří (myslíme sehnat stroj času), berte tu dvacet pět let starou visačku jako připomínku jedné z legend, která na Dinocon nemohla přijet, navrhl ji totiž Teodor Rotrek.

Interkom (ukázky čísel z posledních let), i DinoČas vyšel jako zvláštní příloha Interkomu, nejstaršího SF časopisu u nás, vychází již od roku 1984. Prohlédněte si jej. Neboť jak pravil mistr hermeneutických nauk (tuším, že to byl sám Hermes Trismegistos ve dvanáctém svazku Corpus hermeticum O společné mysli): „Kdo neče Interkom, ví kulový“.

XB-1 pokračování prvního plně profesionálního československého SF časopisu Ikarie.

program Dinoconu a tento seznam

Další pořítky Dinoconu najdete v **Malém salonku** v prvním patře

interkom

INFORMAČNÍ SERVIS ČESKOSLOVENSKEHO FANDOMU

číslo 4/2012(275)

Adresa redakce:

INTERKOM

Letecká 6,

161 00 Praha 6,

Česká republika

tel.+ fax:

v prac. době +420 224 239 645

tel.: +420 233 313 093

e-mail: ram@apro.cz

<http://interkom.vecnost.cz>

Šéfredaktor:

Zdeněk Rampas, MCL

Grafická redaktorka:

Kristýna Benediktová

Redakční kruh:

Richard Klíčnick a Michaela

Autoři tohoto čísla:

Ivan Al'akša, Martin Gilar,
Filip Gotfrid, František Houdek,
Jan Kovanic, Jan Křeček,
Roman Lipčič, František Novotný,
Jaroslav Olša jr., Josef Pecinovský,
Richard Podaný, Zdeněk Rampas,
Jaroslav Veis

Sponzoři tohoto čísla

Jiří Doležal

Daniela Kovářová

Vychází nepravidelně.

Uzávěrka tohoto čísla

byla dne 6. 5. 2012

ISSN 1212-9089

Všechny články a recenze

© INTERKOM

Hvězdný bulvár

Odposlechnuto

V sedmácti letech se děvčatům začíná měnit hlas... z NE na ANO...

Nadra jsou jasný důkaz toho, že se i muž dokáže soustředit na dvě věci naráz.

Twitter

Vysvětlivky: ● Praha (nepodepsané ZR), ■ jinde

● **1. března** podnikám příměstskými autobusy strašnou cestu do Sázavy nad Sázavou. Večer se pak vzpomínám na „křestu“ knihy čtenáře Interkomu Vaška Vágenknechta v Krakatitu. Poutník a Egon jim rozšířili řady svých českých conanovských autorů knihou, tuším, *Conan – Béliťin tanec smrti*.

Křest navštívili v Praze v tu dobu dlicí Ďuro Červenák, Robert Pilch, Anička Šochová, Jana Labíková a další. Já pak ještě zaskočil na chvíli do pekelně zakouřeného Kruhu...

● **2. března** svěťuji iMaxu své vzácné knihy o Johnu Carterovi na Marsu.

● **3. března** dělám daňové přiznání a chystám se na Interkom.

● **5. března** slaví v RUR Tiri narozeniny, přidali jsme se a společně jí snědli bombonieru mořských plodů (belgické pralinky?). Redakce do datečně blahopřeje.

● **7. března** odpoledne dorazila od JE Olši loga sponzorů korejské sbírky povídek *Loď pokladů*. Což by bylo chválné, kdybych ve snaze stihnout vládní letadlo, kterým se měly poslat knihy do Koreje, neposlal už sbírku do tiskárny. Ach jo. Spěchám do Čáslavské, kde máme sraz s Michaelou, a odtud kvačime do iMaxu na *John Carter: Mezi dvěma světy*. Za zapůjčení Vilímkovského vydání Burroughsovy marsovské série pro premiérovou výstavku mohu na představení pozvat pár lidí. O té možnosti jsem se dověděl dost na poslední chvíli, tak jsem dal vědět Vilmě a Martinovi, kteří měli mít večer volno od dětí, ale pak se ukázalo, že divadlo je až za týden. Díky pochopení Lukáše Vedrala se ale našly lístky i pro holky, takže zatímco jsme na ně čekali, já domlouval, že tiskárna vyhodí první arch a vytiskne jej znovu s jedinou změnou stránkou, tou s těmi logy.

Vilma odpoledne pomáhala Mileně, takže všichni do kina přijeli na poslední chvíli; zatímco jsme na ně čekali, dorazila spousta dalších hostů, zahlédl jsem Toma Němce, Vaška Pravdu, Vlastu Tomana, Frantu Fuku, Milana Fibgera s Evou, nedalo se přehlédnout, když se objevila Eva Decastelová s manželem, paparazziové to tam svými blesky div nepodpálili ☺

Film mě na začátku trochu dopaloval samoučelným pacifismem, který se pak ale zúročil jako vydatný zdroj motivace hrdinova chování na rudé planetě, nemusel se tedy chovat jako idiot, ale jako pacifistický idiot, což už skoro dává smysl.

Po představení jedu do práce, kde dělám novou stránku s logy, a snad ještě před půlnocí jsem doma.

● **8. března** zajdu ke Kruhu a tam ani Edita, ten spolek vyložený skomírá, částečně asi proto, že jsem Vladovi Řišovi prozradil, že nedonesu žádné recenzáky z Tritonu, neb si jenom kvůli dalšímu sešitku JFK nepotrám slezinu, počkám, až vyjde něco dalšího. Když Edita nakonec dorazila, klábosili jsme o včerejším Johnu Carterovi v iMaxu, pak dorazil ještě Vládá Němec, ale to už jsem zase odcházel pracovat na Dinoconu.

● **10. března** cestou na účetní brigádu ke Klímovým čtu *Puls nekonečna*, doufám, že Akademie ocení jak tu náheru, tak množství práce do knihy vložené.

Ačkoli nejde o obvyklý večírek, spíše o víkendovou adrenalinovou účtárnu, donesli dělníci spoustu dobrot, aby se následně snaže motivovali k práci.

Třeba Bidlo dovlekl pekáč kuřecích stehů, ale na ty se dostalo až druhý den, Jolana napekla, a protože Honza má chřipku, tak nakonec přijela sama.

Udělal jsem s Michaelou a Elvenem pár let účetnictví a najednou byl večer, doma jsem v mailu našel další Civilizační šok od Martina Gilara, v podstatě jde o recenzi Božího bludu kombinovanou s osobní zkušeností života v Americe; podtrhl jsem si postřeh o evropských kritikách Richarda Dawkinse: *Vycházejí z naší civilizační zkušenosti a odvahu postavit se dogmatu vnímají jako fanaticismus opačné polarity*.

● **11. března** bychom s Edou a Klímových oslavili jeho pětáctýřetiny, bohužel místo toho je v salonu a jídelně okolo deseti počítačových pracovišť, na kterých se už druhý den snažíme rekonstruovat Edovo (takřka neexistující) účetnictví. Pro něho bylo asi celkem snadné udržovat si jakýsi přehled v hlavě, a když bylo třeba zaplatit za plynofikaci kotelny, udělal to z prvního účtu, na kterém bylo dost peněz... No co, po čase jsme zase poznali meze svých sil a vedle osvědčených a spolehlivých fanoušků z našeho kroužku, kteří měli tento víkend čas (Jolana, Bidlo, Vladan) jsme poznali spoustu dalších Mileniných přátel a spolupracovníků, kteří ji nenechali ve štýchu a přišli si pár hodin odpracovat plněním obmyslných tabulek, které Martin přes počínající zápal plic naprogramoval a pak spolu s námi plnil a vedle toho ještě stačil zaškolovat nové pomocníky. Michaela půjde pomáhat ještě v pondělí, já asi až příští týden.

Cestou domů čtu *Povolání: Zaklínačka* od Gromykové, taková dětská, bezmála dětinská upírárna. Nevím, jestli mám za ujmout postoj, že takovému čtivu stačí péče, kterou tomu Zoner Press věnoval, nebo chtít dosažitelné maximum. Mě prostě carská vodka místo lučavky královské vadí, už proto, že jde o dost častou chybu i v Interkomu už jednou vytykanou, tuším Liboru Dvořákovi. A dohledat přes ruštinu přeložené M.Y.T.H. Inc. také nebylo nemožné.

● **12. března** v RUR vymáhám hodnocení Akademie, dnes měla být uzávěrka prvního kola Akademie, kdybych byl tušil, že mi



hodnocení budou chodit ještě deset dní, zkrátí bych termíny. Vyšla nová XB1, tedy já ji vidím poprvé...

● **14. března** se zastavím u Toma Štípského a domlouváme knižní stánek na Dinoconu. Večer se věnuji sčítání hlasů prvního kola, je to docela fuška, nevěděl jsem si, co s tím každý rok měl Richard Podaný za práci, skoro jsem rád, že se na to letošní většina Akademiků vyflákla.

Z Albatrosu mi napsali, že na toto čtvrtletí nemají fond, ze kterého by mohli přispět na Akademii.

● **15. března** konečně uspokojím knižní choutky Vlada Říši, když v Tritonu nafasuju recenzáky. Milda Fibiger mi donesl portréty do Dinokalendáře, pak se vydávám ke Kruhu, kam jsem přišel až na šestou. Edita právě demonstrovala na svém notebooku interaktivní hru Uvař si své pivo, hráč sype slad a určuje dobu kvašení a u ležáku i ležení v tanku, atd.

Pak konečně dorazil Vlád'a Kejval, abych mu předal knihy, zdržel se, protože dopravoval Vlada Říšu po operaci očního víčka domů.

● **16. března** večer píšu předmluvu do Pramloka

● **17. března** dopoledne mě bolí oči, tak ořezávám jábloni i grúši. Slunce běsní, že by už začalo jaro?

● **18. března** je Eduarda a jdeme na zádušní mši za Edu Ecka. Z Bratislavy přijeli dva Edovi spolužáci a kamarádi ještě ze studií v Pittsburghu a Milena s nimi potřebovala něco probat, tak jsme po mši vymýšleli, do které kavárny jít, načež Martin řekl, že nás Vilma jistě všechny ráda uvidí, a v cca 12 lidech jsme se okolo šesté objevili u Klímových, což ale Vilmu nijak nezaškodilo a s naší drobnou pomocí vytvořila z knihovny, dočasně změněné na účtárnu, prostor pro večírek. Taky jsem měl narozeniny (děkuji za všechna přání), díky neplánovanému večírku jedny z nejhezčích.

● **19. března** v RUR tuším Ludo P'ata, koukám, že většinu novinek a značnou část polic již naplnily paranormální romance, zmíním se Filipovi, podá mi jednu od Baronetu, o které slyšel, že je to porno, ale při běžném prolístování na nic pikantního nenarazil. Barva obálky mi připomněla řadu Temptation od Harlequina z doby, než Michaela přisedlala na upíroviny a Briggsovou, takže jsem znalecky odhadl rozsah knihy, otevřel ji a ukázal na otevřené stránce Filipovi odstavec, kde jeho prsty jemně obkružovali květ jejího ženství nebo tak nějak, možná s použitím anatomictějších výrazů.

● **22. března** zajdu na chvíli ke Kruhu, ale tam nikdo, takže odtud pádím na schůzku s Milošem Podpěrou, právě se vrátil ze Saigonu, abych mu naznačil, v co se za dobu jeho nepřítomnosti vyvinul Dinocon.

● **23. března** dokončuju sčítání prvního kola Akademie. Výsledky se nijak radikálně neliší od těch před reformou, jen vznikly sečtením méně hlasů. Takže reforma byla vlastně docela pozitivní, konečně nějaká změna, která vedla k tomu, že mi ubylo práce. Jsem zvědav, co na výsledky internetová lůza, snad mi je někdo shrne, já už chodím jen na fóra pro zvané.

Před obědem se v Starback v Paladiu scházím s Petrem Svoreněm a jeho manželkou Dagmar Heřtovou z Millennia Publishing. Chystají se do Koreje, tak jsem jim dohodil kontakty na Jardu Olšu jr. Po zbytek dne sázím Dinočas.

● **24. března** jdeme s Michaelou na Psí procházku po Petřínách, Liboci a Oboře Hvězda, poznávám pár známých tváří, ale žádný scifista, už to tam vypadá jak u Kruhu. Dopoledne se snažím dokončit (minulý) Interkom a DinoČas.

● **26. března** se dopotácím do RUR, pomluvíme s Filipem zveřejněné výsledky prvního kola Akademie zhruba v tom smyslu, jak to pak napsal Martin Šust na webu XB1: *Snad tak ubylo třecích ploch, jež každý rok vedly k mohutným sporům napříč domácí SF/F scénou, ačkoli výsledné nominace jsou v podstatě rovny očekávání, ostatně jako každý rok...*

● **27. března** ráno jedu do města s Jelenou (ona zaspala, já si přivstal) a povídáme si o Božím bludu a české opozici (Komárkovsko-Neubauerovské) vůči Dawkinsovi. Dověděl jsem se, že už existují i islámští kreacionisté. *Darwin učinil správné postřehy, ale protože neznal Prorokovo učení, tak z nich vyvodil špatné závěry*, říkají i tzv. islámští přírodovědci. Nějak mi to připomíná kdydy našich (předpřevratových) marxistických učenců, *ten a ten nebyl vyzbrojen marx-leninským učením, a proto nepochopil podstatu dějinného vývoje, blablbla, blébléblé.*

Odpoledne se dovidám, že povídka Ďura Červenáka „Útěk Jonathana Harkera“ není první vydání, že vyšla před pár lety v Pevností. Díky mé liknavosti/přetížení ještě porotci nedostali formuláře druhého kola, a naštěstí jsem si z iracionálních důvodů nechal půl kila papírů k prvnímu kolu v kufru a táhnul to zase do práce, takže jsem kouknul, kdo je další na řadě, a nominace opravil. Blahopřejeme Janě Rečkové.

Mezitím mi z berňáku dorazí sms, že jsem zapomněl podepsat daňové přiznání, zkrátka normální den.

● **28. března** proběhla v salónku restaurace MAT přednáška Františky Vrbenské na téma Jules Verne (ne)korektní a kontroverzní.

● **29. března** jsem ke Kruhu přišel poměrně pozdě, měl jsem tu okolo šesté schůzku s Pagim, ale po čase je tu zase trochu živo, dorazil Franta Novotný a na jídelníčku jsem objevil výborné palačinky.

● **30. března** se u Pagiho koná další Cesta do Goa. Účast je poslabší (Pagi, Pavel Březina, Vlád'a Kejval, Richard Šust a já, ale jen cca do osmi), ale kdo nepřišel, tak mohl jen litovat.

Promítaly se klasické a špagety westerny, takže jídelníček byl daný. Pavel Březina s Pagihou pomocí připravili vynikající milánské špagety a ještě lepší s bílou omáčkou, jejichž recept musím z Pavla ještě vymámit.

Nevím, zda jsem si tak pošmákl, protože Pagi pak v kuchyni našel devět stroužků česneku, které nestihl do jídla včlenit, a Pavel zase zapomněl přidat zelený pepř, nebo zda jsem si pochutnal i navzdory tomu.

● **31. března** trávím na venkově, po letech (asi třiceti) jsem zase viděl kousek Mistrovství světa v krasobruslení, na tom sportu může něco být ☺

Po návratu do civilizace se dovidám, že ve věku pětadesátilet zemřel Oldřich Černý, překladatel SF a sestavitel antologie *Vlak do pekla*. (Také byl v letech 1990 až 1993 poradcem prezidenta republiky Václava Havla pro bezpečnostní otázky, od roku 1993 do roku 1998 ředitelem české civilní rozvědky a od roku 1999 výkonným ředitelem Nadace Forum 2000.)

Krom "Růží pro Algernon" přeložil třeba i "Lassie se vrací", Gradyho "Šest dnů Kondora" a "Skleněné peklo" od Scortii a Robinsona.

● **1. dubna** Michaela zorganizovala drobné rozšíření skladovacích prostor pro knihy (dříve snad knihovny). Vrhel jsem se do jejich systematického naplňování, což vedlo k tomu, že dům je plný knih, ke kterým se shání tematicky, formátem či autorsky příbuzné, aby se nacpaly do stejných poliček...

● **2. dubna** v RUR jen krátce, doma dodělávám poslední úpravy Pramloka 1983, aby vyšel na Dinoconu.

● **3. dubna** se přihlásil Zbyšek Hlinka (Generák NKA) a obsadil poslední volné místo na Dinoconu. A už se rýsuje finální verze DinoKalendáře.

● **4. dubna** dělám visačky Dinoconu, pořadatelskou verzi.

● Vašek Pravda mi prozradil, kde bere roury na plakáty, příští týden nás čeká výlet za Prahu.

● **5. dubna** jdu do Tritonu pro recenzáky, Vlado Říša zatoužil po *Knize posledního soudu* od Connie Willisové, a tak mu ji nesu ke Kruhu, kde se objevili i Egon Čierny a Vlád'a Kejval.

● **6. dubna** se Ivan Adamovič a Pavel Kosatík definitivně rozhodli, v jakém počtu a kdy pojedou na Dinocon.

● **7. dubna** jsem po čtyřech dnech práce nacpal knihy do nových skříněk. Samozřejmě, že přesouváním a zaváděním řádu knihy nabyly na objemu a v domě není jediná škvíra, kam by se ještě dala strčit kniha. Ale alespoň se mohu vrátit k práci pro Dinocon.

● **11. dubna** se náš Darlor vydal do Dox a přivezl roury na dinoconské plakáty. Dali mu jich o pár víc, než jsem objednal, a mají skoro dvojnásobný průměr. Byla toho plná Felicie, snad to do Pardubic nějak dostaneme.

● **12. dubna** jsem ke Kruhu nesl Frantovi Novotnému jeho Dinoconský portrét, ale ve čtvrt na šest ještě u Kruhu pusto. Vydal jsem se do Krakatitu, kam mi Vašek Pravda měl dopravit výstavu SF plakátů, a tam jsem našel jak Frantu tak Vaška. Společně jsme se pak vydali ke Kruhu na pivo a Dinosaurii řeči.

Po čase dorazil i Pagi a kupodivu docela dobře jsme společně pokecali o tom, kdo je dinosaurus. Dle VP to nesouvisí s věkem, podle něho mezi dinos patří třeba Cellindra.

Po čase dorazila ještě Stáňa Lálová a oknem jsem zahlédl krosnu Michaela Bronce, ale zjevně usoudil, že by ho naše společnost nijak neobohatila, a vydal se jinam.

● **V pátek 13. dubna** jsem vyrazil do Malešic na malý, na poslední chvíli svolaný večírek, nesl jsem Vilmě její portrét z DinoKalendáře a bylo třeba dohnat i jiné věci, vlastně to byl první řádný večírek od Edovy smrti. Večírek nakonec nebyl tak malý, dorazil i Viktor, který původně pomáhal Honzovi Čerovskému stěhovat nějaká vína, přišel Hubert/Robert, který nás pak celý večer hostil vybranými míchanými nápoji, dorazili Hraníčkoví a z Brna Líba Mohelská. Poprvé si cestu na Vydrovku našla Edita Dufková. Jestli jsem správně počítal, nakonec nás bylo osmnáct (plus tři teenageři a šest dětí), takže ještě dobře, že Vilma neuposlechla mé varování, že se nikdo nehlasí, a aby moc nevařila.

● **14. dubna** převládá povečirková únava, budu muset práci na Dinoconu nechat na neděli ☺

● **16. dubna** poslední RUR před Dinoconem, předávám poslední pokyny, procházím maily, Eduard Martin Petiška má plnou schránku, to jsem zvědav, kdy a zda se objeví.

● **18. dubna** jdu pro vylisované plakáty žhavou Bubenčí. Večer mě začalo škrábat v krku, to nám ten Dinocon pěkně začíná. Pro jistotu nosím následující den zábal.

A Ondřej Neff přijede až v sobotu, překopáváme program.

● **19. dubna** mám u Kruhu schůzku s Pražákem, který donesl zalaminované visačky. Dinocon může začít. Pokecali jsme s Editou a pryč domů kompletovat materiály.

● **20. dubna** ještě před devátou dorazil po kratším bloudění po sídlišti Miloš Podpěra a krátce po deváté v Jalně nakládáme DinoČasy a DinoKalendáře. Přesně podle plánu jsme v jedenáct v Pardubicích a já přemýšlím, čím zaplníme čas do 17.00. Ještě jsme ani nesehnali provozní a už dorazil první návštěvník conu Tunelář a chvíli po něm Miro Páříčka.

Pak asi Stáňa a během oběda Filip s Bí. Bí pak s Michaelou vylepšují Staré časy šípkami z dílny Václava Houfa.

Když jsme byli něco zařizovat v Penzion City, tak před druhou dovezl Václav Houf svůj úžasný příspěvek: plakáty, pamětní listy a pohlednice.



Ivan Kráček, vítěz CKČ 1983 na Dinoconu 2012

Někdy v ten čas dorazil i Netopej, dovezl Toma Štípského, jeho knihkupectví, Pramloky 1982 a 1983 a také svou přítelkyni, která odněkud znala Zbyška Hlinku, svět je malý. Za chvíli už Tom Štípský tahá do prvního patra banánovky s DinoKnihkupectvím, já pro samou práci nějak nejsem schopen cokoli udělat.

Plakáty a pamětní listy je nutno srolovat a nacpat do rour, ještě štěstí, že tyto mají skoro dvojnásobný průměr, než jsem objednával, i tak jejich plnění byla docela fuška, díky Tuneláři, Miro a Stáňo, že jste to zvládli.

Víťa Štách obětavě vyrazil do města shánět žvejkačku na nedestruktivní lepení výstavy na stěny, přece jen čtyřicet obrázků má 160 rohů a nás nenapadlo předem spočítat, jaké jsou naše zásoby ☺

Až někdy pozdě jsme vybalili podušky k DinoRazítkům, takže skutečné razítkování nastalo až v sobotu ráno.

Volá mi Jarek Mostecký, nechal doma mapku, naštěstí se

moc nevzdálil, nicméně ještě pár takových a dojde mi baterka, já totiž zase doma nechal nabíječku.

Kvůli večeri jsme začali později, já jsem si vzal na starost úvodní vzpomínání organizátorů prvních Parconů, trochu jsme jej ale přetáhli (proto ani nedošlo na filmy z Parconů v Šumperku a Banské, ale ono na vzpomínání stačilo, co se dochovalo z prvních sedmi), tak jsem vzal slavnostní zahájení zkrátka (celou verzi najdete na straně 27), ale i tak jsme se ke křtu Pramloka dostali málem až v devět. Někdy okolo jedné jsme šli spát, ale přesto, že vše bylo tak pohodové, usnul jsem někdy okolo čtvrté.

● **21. duben** si proto raději nechte vylíčit od našich zpravodajů. Jarda Veis dorazil včas a jeho přednášku najdete na straně 13, Slávek Švachouček s Olinou a Čápoři také a jejich pásmo o SF v Ponrepu (a před tím v Planetáriu) bylo skvělou nahrávkou na udělení Ceny presidenta ČS fandomu **Marcelu Grünovi**.

Během dne mi na skomírající mobil o informace volali ještě Mirek Dvořák (tomu jsem ale mapku neposlal) a Libor Dvořák, pak došla baterka a musel jsem přendávat simku do mobilu Zdeňka Pobudy. Nicméně organizační běsnění pomalu končilo, objevili se všichni, za které jsme zaplatili ubytování, byť někteří o den později, nakonec dorazil i Ondřej Neff. Před tím jsem si ale vylechl a zhlédl výbornou prezentaci Václava Houfa a náramný křest knihy Jiřího Olšanského *Stroj do lepších časů*, který s velkou péčí připravil Honza Vaněk jr.

Po večeri následoval polský večer, nejprve Joanna Czaplińska o české SF v Polsku a pak Piotr Rak o polském fandomu.

Abychom přítomným dinosaurům vytvořili skutečně domácí atmosféru, včetně televizní zábavy na konci večera, následovala mimořádně dvouhodinová přednáška o TV seriálech od naší přední odbornice v tomto oboru Silvie „Draky“ Šustrové.

Večer jsem zjistil, že věčně přezaměstnaná Františka Vrbenská neodjela v polovině conu, jak plánovala (vnučata a další práce, ke které se zavázala), ale naopak si pobyt o den prodloužila; pokud bych potřeboval nějaké ujištění, že se nám to povedlo, tohle by víc než stačilo.

● **22. dubna** vstávám trochu později, přece jen se projevilo, že jsem v posledních dvou dnech spal tak sedm hodin, takže jsem na snídani neodchytíl pár brzy odjíždějících, ale i tak se snídání změnila v dlouhou sérii loučících rozhovorů.

Dohodli jsme se s Klímovými, že nás vezmou do Prahy, pak ale Tom Štípský s Albertem naložili jeho auto tak šikovně, že zbylo místo pro tři sedící osoby (a řidiče), a jeli jsme s nimi. To značně usnadnilo vykládací a rozvážecí logistiku, takže jsme ve dvě hodiny již byli všichni i s nákladem doma.

● **23. dubna** v RUR povídáme o Dinoconu, dotazy, jestli bude příští rok znovu, mě znervózňují. Honza Vaněk jr. se až dnes dověděl, že si bylo možné orazítkovat materiály, aby bylo jasné, že je dotyčný neziskal kdovi kde. Ach jo.

Dodatečně mě napadla tři možná vylepšení již tak dokonalého: Ač jsem hned zpočátku uťal možnost dvou paralelních programů, i tak jich bylo moc, těch programů. Rada pro každého, kdo by se pokusil Dinocon napodobit: programy ukončit v 21.00 a pak opatřit nějaké opravdu dobré víno. Na křtech měly být knihy přímo v sále a ne o patro výš a půl km dál. A

možná stálo za to zjistit, kdo má v časovém okolí Dinoconu na rozky, a trochu to tam oslavit.

Honza Macháček (stále jsme ještě v RUR) vypráví o vikendové stotisícové demonstraci a cílí se, že živá ČT posluhující světové vykořisťovatelské třídě to odhadovala na čtyřicet tisíc. Už o den později jsem si přečetl článek, který velmi fundovaně z „leteckých“ fotografií odhadl ten počet na dvacet šest tisíc.

● **24. dubna** dodělávám účetnictví Dinoconu, asi jsme neprodělali, kdyby se vypila všechna dovezená medovina a ne jen polovina, trátili bychom tak tisícovku, což by taky nebylo špatné.

Telefonuji se Zdeňkem Řehákem, na Dinoconu se mu líbilo, ale měl dojem, že tam byl tak trochu sám, a divil se, že scifisti nečetli jeho *Štvanici*. Při dnešní nadprodukci si jen autor z Třebíče :-)) může myslet, že ho někdo bude znát kvůli první knize.

A dozvídám se také, že špatné datum u JWP v DinoKalendáři je vyváženou chybou u Honzy Poláčka v DinoČase, takže v průměru je to OK, ale jinak je to ostuda.



● **25. dubna** probíhá v KJV přednáška Lukáše Doubravy, který probírá dílo Julese Verne podle postav, minule jsme skončili u Michaela Strogova, teď jsme tuším začali Matyášem Sandorfem. Docela bych chtěl vidět to francouzské zpracování z roku 1963, jestli ho někdo máte, dejte vědět.

Po čase se v KJV objevila Jana Libichová, jak jsem se pak dověděl, dostala opuštěný z plenkové sluje, protože měla ten den narozeniny. Vedle Bí řady děvčat rozšířila ještě Eva polícajka a Lucie, přítelkyně Leonida Křížka.

Nicméně minulé vyrušování se neopakovalo, snad k tomu přispěl i kompaktnější tvar přednášky a méně šílené ukázky.

● **26. dubna** po obědě dovezl z Brna Michal Čambal akademické Sfingy, o jednu starost méně, ale jak já je jen z Václaváku dovleču na Výstaviště? Večer pak kvačím ke Kruhu, abych si od Franty Novotného nechal podepsat DinoČas a donesl Milodovi Fibigerovi autorský výtisk DinoKalendáře. Když dorazil Honza Kovanic, držel v ruce svůj DinoČas a tvářil se velmi dábselsky, s pohledem na nebohu tiskovinu vykřikl, že je to hrozný; čekal jsem, že někde objeví překlep, ale on pokračoval. Je to hrozný, když jsem to četl, tak jsem si uvědomil, že nic tak dobrého nikdy nenapišu. (Netušil jsem, že někdy potkám českého autora, který je schopen připustit, že není ten nejlepší, začal jsem si toho chlapa vážit.)

Zdeněk Rampas

Pokračování ze strany 1 ve svobodné zemi, pravda, poněkud prolezlé byrokracií a všeobecnou skepsí. Jenže jakmile za námi zaklaply dveře oddělující nás od vnějšího světa, octli jsme se ve vlastním prostředí zcela odtrženém od blbé nálady okolní reality, a to platilo tenkrát a platí to i dnes. Je nepochybné, že tisíce lidí by náš spolek mohly považovat za nenormální, ale našťástí se o nás nestaraly a my se nestarali o ně. Kdo? No přece my, dinosauři.

Prostory školy nám tentokrát zůstaly zapovězeny, a tak jsme si staré časy museli připomínat v hotelu Staré časy, kde také většina z nás bydlela, s výjimkou těch, kteří v zájmu svého zdraví párkrát proběhli 700 metrů dlouhou trasu do penzionu City a zpět. Ale všude jsme našli skvělé restaurace, chutnou stravu, milý a usměvavý personál.

Nevím, kdo měl ten skvělý nápad uspořádat Dinocon, ale nepochybuji o tom, že je to zásluha doživotního prezidenta fandomu Zdeňka Rampase, a díky zkušenému organizátoru Miloši Albertovi Podpěrovi, majiteli CK China Tours (to je reklama, a není skrytá!) se vše vydařilo k naprosté spokojenosti.

Na Dinoconu nebyli, na rozdíl od běžných conů, hosté; pravda, někdo by za hosty mohl považovat pana Marcela Grúna a oba zástupce polského fandomu, ale mám stejně takový pocit, že i oni neustále patřili mezi nás. Ano, mezi nás, Dinosauře, tedy pamětníky, kteří se účastnili prvních Parconů počínaje rokem 1982 (i když první Parcon se nejmenoval Parcon).

Jak tato akce byla významná, o tom svědčí skutečnost, že se tu sešel celý Parcorán klub v plném počtu čtyř, a dokonce i Non Parcorán klub v usnášeníschopném počtu pěti účastníků.

Smutné je, že mnozí už mezi nás nemohli přijít, aspoň fyzicky, i když jejich duch mezi námi určitě byl. Je třeba si připomenout Vojtěcha Kantora, redaktora, který s neutuchající pílí stavoval nové a nové antologie, Jindru Smékala, který mistrovsky přeložil Dunu, Carolu Biedermannovou, jejíž přítomnost vždy tak osvěžila pohasínající diskusi, Vlado Srponě, který nás s otevřenou náručí vždy vítal v bratrské Bratislavě, Teodora Rotrekla, nad jehož laskavostí a skromností, s jakou mluvil o svém úžasném díle, až plesalo srdce, a této chvíle se nedožil ani Jaroslav Velinský neboli kapitán Kid, který už se nyní prochází po skutečném kontinentu neomezených možností.

Ale chybí tu i někteří z těch, kteří s námi stále dýchají stejný vzduch, ale měli své důvody, proč se nezúčastnit. Především velice chyběli Pavel Poláček, Ivo Železný, Jaroslav Jiran, Milan Sobotík, Luboš Kusák, Jaroslav Olša, jr., Ondřej Herec, Eva Hausarová, Tomáš Jirkovský, Honza Hlavička a další, na které si teď nemohu vzpomenout (moc se jim za to omlouvám).

Ale objevili se mezi námi i ti, kteří začátkem 80. let podlehli kouzlu science-fiction, a dnes je to pro ně již dávna a časem seřtená minulost, ať je to třeba Pavel Kosatík, Ivan Kmínek nebo Jaroslav Veis.

A změnili jsme se my, alespoň navenek. Mnozí zplesnivěli, mnozí nabrali nějaké ty kilogramy, jiní zase přišli o zbytečnou přítěž několika tisíc vlasů, ale to jsou jen vnější znaky, kvůli kterým tady, přátelé, nejsme! Uvnitř jsme zůstali stejní, snad jen bohatší o nějakou tu zkušenost, o spousty nových knih v knihovně a hromady nových zážitků. Někteří z nás se stali



spisovateli s úrodou vydaných knih, jiní zase úspěšnými podnikateli, kteří tyto knihy uvedli na trh.

Největší rozdíl člověk poznal hned u prezence, protože se mezi materiály ocitl Pramlok, antologie povídek, které uspěly o Cenu Karla Čapka; pravda, už tak dávno, že si to ani sami autoři nepamatují. Dnešní účastníci soutěže o Cenu Karla Čapka si přijdou na Parcon a nedostanou nějaký kolejni časopis prohaný kovolistem, oni hned drží v ruce knihu s vítěznými povídkami, knihu jako takovou! Přiznám se, že na něco podobného jsem v roce 1984, když jsem psal své první povídky do soutěže, nedokázal ani pomyslet. Ano, je třeba ale dohnat ten diskriminační deficit, a tak se i my, dinosauři, dočkáme svých knižních Mloků, tedy Pramloků, čehož se ochotně ujalo nakladatelství Netopejr. Když vše dobře dopadne, dohoní Pramloci Mloky a za pár let budeme mít v knihovně ucelenou řadu Mloků a Pramloků, a přátelé, neváhejte, nejstarší Mloci (počínaje rokem 1994) už pomalu mizí z trhu! Jistě, Mlok 1994 vyšel až v roce 1996, ale časový skluz při vydávání záhy zmizel.

Osvěžujícím místem bylo dinosauří knihkupectví, kde zkušeno rukou vládl Tomáš Štipický a atmosféru dokreslovala snad stovka replik historických plakátů a desítky plastikových dinosaurů na stole (mezi něž drze proklouzl jeden prvohorní synapsid, ale kdoví, zda brzy dinosauři nezestárnou ještě o jednu generaci).

Co říct k programu? Nebyl sice nejpodstatnější, ale byl důležitý, a mám pocit, že se k němu bude muset vyjádřit někdo, kdo jej sledoval pozorněji než já. Nebyl jsem u všeho, a nebudu proto psát o tom, co vím jen z doslechu.



Ondřej Neff zavzpomínal na první Parcony, a až o sobě pohádal, že si nic nepamatuje, pamatuje si toho dost.

Františka Vrbenská pohovořila o tom, že něco je zatraceně jinak, a pak už jen vedla učenou diskusi s Františkem Novotným, kdy názorové rozdíly nedospěly ke kompromitující shodě.

Letos se nám představil osobně pan Václav Houf, který s invencí sobě vlastní vytvořil plakáty pro první Parcony a tuto poctu neodmítl ani letos.

S velkým úspěchem se setkala promítání starých fotek a diapositivů, kde jsme se všichni téměř poznali, a musíme poděkovat panu Daguerrovi, že svým vynálezem předstihl první Parcony. Dokonce se našel v kterémsi soukromém archivu i krátký film; pravda, na jedné fotografii jsme viděli člověka s profesionální kamerou na rameně, a skoro se mi nechce věřit, že u toho byl filmový týdeník či televize, ale z této oblasti se k nám nedostal ani přes propasti času jediný záběr.

Dojímavé bylo vyprávění o promítání filmů, vzpírajících se běžné distribuci, v kině Ponrepo, a člověka zamrzí, že bydlel

tak vzdálen od Prahy, že ani jednou, ač zván, se na to kouzelné místo nepodíval. Velkou zásluhu na tom všem měl pan Marcel Grün, kterému se nakonec dostalo zaslouženého ocenění v podobě Ceny prezidenta ČS fandumu, a on nám všem dlouho se slzami v očích děkoval.

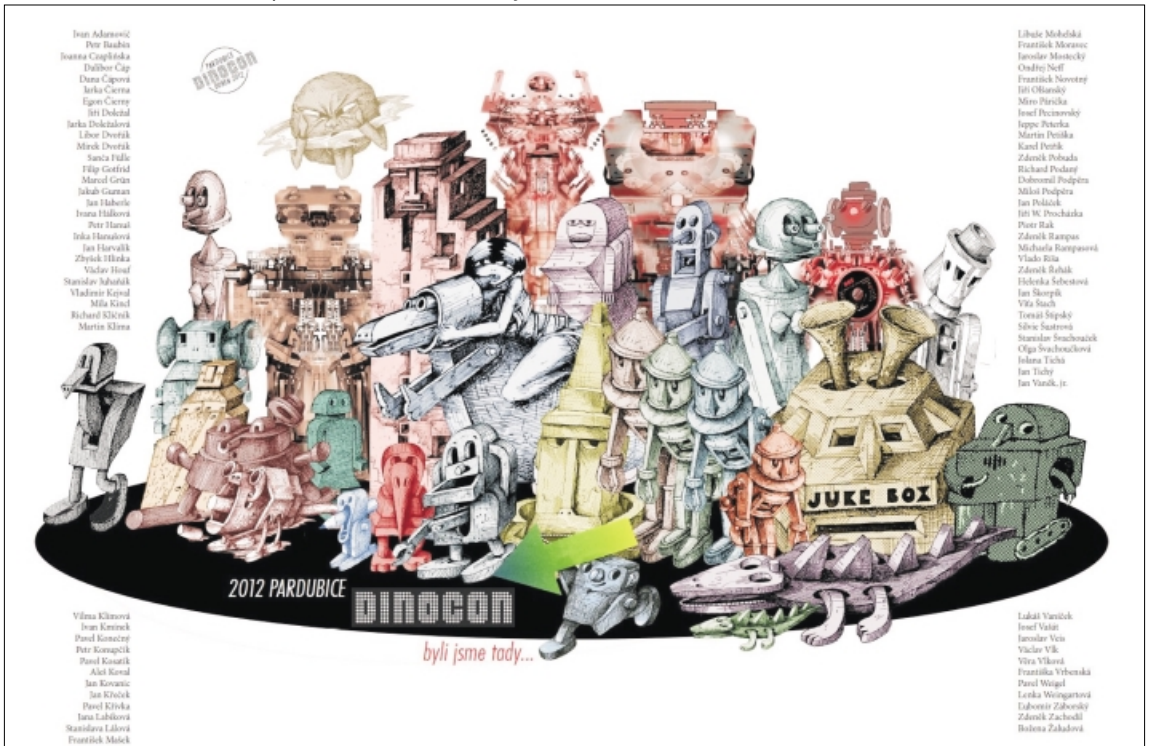
Doslova ohromeně působil Jiří Olšanský, který se po 30 letech usilovného psaní konečně dočkal vlastní knihy „Stroj do lepších časů“, jejížž křtu jsme byli svědky. Není se co divit jeho dojetí, mnozí z nás si už podobnou chvilku prožili.

Rozhodně zaujala dražba, kterou s elegancí sobě vlastní řídil Tomáš Štípský. Artefaktů, plakátů, starých fanzínů a obrazů a jiných kuriozit se sešlo dost. Z hlediska autora těchto řádků však nejzajímavějším bylo zjevení rukopisu povídkové sbírky Stará dobrá Země, kterou jsem někdy v roce 1993 zaslal do jisté redakce, abych na něj dokázal dokonale zapomenout, a on s využitím všech časoprostorových smyček, červích děr, odolav všem nástrahám černé magie se zjevil na dražebním stole v nezměněné podobě.

Unavení dinosauri pak už v sobotu večer nestačili sledovat besedu o polské sci-fi (sympatická paní Joanna Czaplínska a pan Piotr Rak), kdy jsme si mohli uvědomit, že podobné problémy s vydáváním knih mají i za hranicemi, a usínající publikum probudila až Silvie „Draky“ Šustrová, které osvěžujícím a vyčerpávajícím způsobem představila sci-fi seriály (a nejen ty), které všechny znal z našich řad pouze jeden odborník, a ostatní k nim tu a tam letmo přičichli.

Ale to už byla půlnoc a neděle a my se bohatší o jeden fantastický zážitek rozjeli domů.

Josef Pecinovský



Ivan Adamović
Petr Babiš
Jana Čapková
Dalibor Čáp
Dana Čapová
Jarka Černá
Egon Černý
Štěpán Doležal
Jarka Doležalová
Libor Dvořák
Marek Dvořák
Suzana Fialová
Filip Gortáľ
Marek Góral
Jiří Góral
Jan Habrle
Jana Hájková
Petr Hanaš
Jarka Hanašová
Jan Hlaváček
Zbyněk Hložek
Václav Houf
Stanislav Hrubý
Vladimír Konec
Mila Kincel
Richard Klíček
Marek Klíček

Libuše Moketková
František Moravec
Janoušek Moustický
Ondřej Neff
František Novotný
Jiří Olšanský
Miroslav Páral
Josef Pecinovský
Jeppe Peterka
Martin Petrák
Karel Pítek
Zdeněk Pítek
Richard Proszý
Dobromír Pudgim
Milos Podpitra
Jan Polák
Jan W. Procházka
Petr Rak
Zdeněk Rámpas
Michal Rumpánek
Vladislav Šála
Zdeněk Šebek
Helena Sebestová
Jan Šteplík
Věra Šuch
Tomáš Štípský
Silvie Šustrová
Stanislav Svachnovský
Oľga Svachnovská
Jolana Tichá
Jan Tichý
Jan Váňek, jr.

Vilma Klíková
Ivan Konec
Pavel Konec
Petr Kováčik
Rostislav Kozák
Aleš Konec
Jan Kováčik
Jan Křížek
Pavel Klíček
Jana Labáková
Stanislava Láďová
František Mláček

Ladislav Váňek
Josef Váňek
Janoušek Váňek
Václav Vlk
Věra Vláčilová
Františka Vrbenská
Pavel Wangel
Lenka Weingartová
Ladislava Zlámalová
Zdeněk Zachodil
Bilana Záhradová

Dinos v plné parádě

Dinocon byl zvláštní a jedinečný con, vlastně jediný takový, protože se pořádá k 30. výročí prvního či nultého pra-Parconu. A kde jinde, než v Pardubicích! Pro mě začal v pátek 20. dubna 2012 v 15:25 už v Praze na Hlavním nádraží prezidentka Wilsona před pokladnou č. 31. Tento sčuch-point přilákal i další dvě osoby, takže sleva na hromadnou jízdenku se konala. Osoba jménem Vlado Říša mě poznala, neb se známe, třetí do party, Zbyšek, mě poznal asi podle zjevného dinosauřího zjevu a čepičky s nápisem Boba Fett.

První přednášku jsem tedy vyslechl od Vlada ještě během hodinové cesty do Pardubic. Sám jsem rovněž jednu poskytl. A už zde jsem měl možnost ocenit pečlivost pořadatelů, se kterou sezvali pamětníky: Zbyšek se totiž prvních Parconů účastnil, ale pak šel na vojnu a po ní se vyžíval v programování. Ale, jak je vidět, i spící dinosaur se dá vzbudit!

Od pardubického nádraží je do hotelu Staré časy, kde se Dinocon pořádá, hbitou chůzí deset minut. Prezentace v jednom boxu restaurace proběhla v pohodě, trochu zklamání mi způsobilo, že nebydlím v místě, ale dalších deset hbitých minut dál, v Penzion City, přičemž začalo pršet. Déšť nám však dal příležitost pozdravit se s mnohými přítomnými starými dobrými kusy. I u známých obličejů jsem ocenil jmenovky s velkými tučnými písmeny, takže identifikace byla zajištěna (i zpětně na fotkách). Škoda že chyběly přezdívky. U někoho by to však vyvolalo potřebu hned několika jmenovek. Zachytil mě tu hned Big Šaman Tunelář Zachodil, jeden z mých dvou spolubydlících. Po hodině déšť skončil, i převzal jsem klíče a šel jsem se ubytovat. A když už jsem byl na půl cestě do centra, vyrazil jsem ho i obhlédnout. Čímž se omlouvám, že jsem nestihl samotný začátek conání a křest Pramloka 1983. Dvě další přednášky se v podstatě prolínaly – organizátoři conů vzpomínali, historické „diapozitivy“ se promítaly, a mezitím proběhlo samospádem zahájení conu.

Koedukovaný počátek skončil, a začala dražba pozoruhodností Tomáše Štípského. Originály kreseb starých Mistrů v ráži tři tisíce korun se neujaly, to až ty stovkové, ale skutečné bratrovražedné boje proběhly o fanziny Mozek, Laser či Ikarie XB 1-4, kde ceny šplhaly z padesáti korun třeba až k pětinasobku. Skutečným literárním klenotem pak byl rukopis dávné povídkové sbírky Josefa Pecinovského (naklepané na psacím stroji!). Sám autor hned na místě identifikoval, které povídky kde vyšly a které nevyšly. Než jsem stačil vyslovit svoji nabídku, vyšplhala se cena vysoko přes ni, a než jsem stačil pochopit originalitu díla, bylo prodáno.

Dražba se protáhla, ale to nevedlo, protože vlak, který vezl Františku Vrbenskou, měl (zřejmě díky síle její osobnosti) drobné zpoždění. Její přednáška se nazývala „Něco je ztraceno jinak“ a bylo to opravdu ztraceno jinak, protože v její druhé půlce Františka vyprovokovala debatu, již se účastnili skoro všichni posluchači.

Totíž! Posluchači: Na jiném conu by každý z nich byl krystalizačním centrem, kolem kterého by se pohyboval chumel obdivovatelů. Byl to jeden z nečekaných, i když plánovaných

efektů tohoto podujatia: shromáždil dav solitérů! Kolem každého z nich zářila jasně viditelná osobnostní aura. V předsáli i záslí se pak dinosauři houfovali po dvojicích, trojicích i čtveřicích. Zde zmíním rozmístění conu.

Nešlo zabloudit, protože uspořádání bylo přísně liniové, jako ve štíhlé kosmické lodi. Srdcem conání se stal přednáškový sál pro stovku lidí, kam jste se dostali spojovací chodbou (kde byly umístěny toalety) z restaurace. Ta tvořila žaludek: Zde se jednak společně obědvalo i večeřelo, místně bydlící se tu i nasnídali, zbytek dne a noci tu pak probíhalo nalévání sklenic a jejich prolévání hrdlem. Ano, byla zde i ústa recepce a dveře, které vsávaly příchozí a vyvrhávaly odchozí. Na druhé straně přednáškového sálu, vlastně za zády přednášejících (pokud se přednášelo), se procházelo dveřmi do obytné části. Po schodech se vyšlo do prvního patra, a podle šipek se člověk dostal



do menšího sálku, jehož část zabral Tomáš Štípský se svou prodejní výstavou knih. Ano, tato prodejnička měla poněkud charakter výstavky, neb Tom dotáhl knihy, jejichž autoři se přihlásili na Dinocon. Zbytek sálku byl vyčleněn pro debaty soukromějšího charakteru, než se odehrávaly dole v hospodě. A druhý den se zde konaly kávy brejky, které se sestávaly z čajového a kávového bufetu a dovezené organizátorské medoviny. I koláčky se objevily!

Ale ten první večer probíhala přátelská setkání hlavně v hospodě. A tu zmíním i další podařený plánovaný efekt setkání dinosaurů: Přednášky se odehrávaly pouze v jediné linii. Byly zajímavé, ale nikomu nevedlo, když si z nich člověk odběhl tu dopředu pro sklenici piva, tu dozadu nahoru pro šálek čaje či koflík medoviny. Přičemž onen člověk vepředu či vzadu nahore začasté zůstal, střetnuv se s obzvlášť originálním exemplářem soudinosaura.

Ze Starých časů jsme pozdě v noci šli s Big Šamanem a třetím dorazivším spolunocležníkem Pavlem do Penzion City ulicemi, umytými deštěm. Příjemná procházka mezi patrovými či maximálně dvoupatrovými domy, alejemi svěže zelených stromků byla správně provětrávající. Hláška dne:

„Bože, to už musí být nejmíň půl druhý.“

„Ne, ještě ne. Je teprv deset minut po druhý.“

První sobotní přednáška Jaroslava Veise v deset ráno byla poměrně hojně navštívená, což bylo vyvoláno – krom silou osobnosti pana autora – i tím, že snídaně se podávaly v době

9-10 hodin. Název zněl „Dvojitá kultura“. Přednáška byla čtená, což je dobře, protože tak zůstala zachována pro budoucnost. Vzpomínalo se v ní na začátky fandomu, které byly spojeny i s disentem. Psát sci-fi bylo za bolševika celkem schůdným způsobem, jak se vymanit z požadavků na realismus, když už realita byla hnusná. (Podobným útočištěm schopných autorů byla i dětská literatura; z nejasných důvodů bolševikovi nevadila ani ta, ani sci-fi). Začaly vycházet povídkové sbírky českých autorů. Pak Veise pozvali studenti z matfyz na přednášku. Ukázalo se, že o podobnou přednášku by byl zájem i jinde, z čehož vznikla myšlenka na Parcon, se kterou přišel Pavel Poláček. Na půdě fandomu se zejména díky Ceně Karla Čapka (a žádané plastice Mloka, kterou vymodeloval Ondřej Neff) začaly rozvíjet silné autorské osobnosti. Už od samotného počátku přítom nastalo jejich vlastní vylučování se ze žánru...



Marcel Grün

Jarda Veis se na konci přednášky zamyslel i nad budoucností naší svobody. Z tolik žádaného modelu liberální demokracie se fakticky stala pouze formální „volební demokracie“, která nedbá podstaty věci. Hospodářský a mocensky rostou země, které moc na demokracii nedbají – Rusko, Latinská Amerika, Čína. V samotné Evropě se objevují znepokojivé tendence k vládě silné ruky, nejen v Maďarsku.

Od jedenácti pak Slávek Švachouček přednesl pásmo vyprávění a snímků „Ponrepo Marcela Grúna“, které připravil společně s Danou a Daliborem Čápovými. Jestli jsem dobře přečetl diapozitivy, pak to celé začalo v Planetáriu na jaře 1976 šesti večery, nazvanými Vesmír – věda – fantazie, pokračovalo dalšími šesti večery na podzim, které nesly souhrnný název „Otazníky z vesmíru“, a v roce 1977 pak šestici „Schůzek s mimozemšťany“. V rámci těchto večerů se promítaly sci-fi filmy, ale Planetárium pro ně bylo malé. Některé literárně-planetární programy ještě v Planetáriu ve spolupráci s Lyrou Pragensis proběhly, ale filmy se přesunuly do archivního kina Ponrepo, které se v té době nacházelo na blízké adrese v Letohradské ulici na Letné. Na předprodej lístků se stály fronty třeba i celou noc! Marcel Grün seděl mezi svými dinosaury, a tak mohl vysvětlit: Šlo o archivní promítání, takže se jeden titul směl promítnout jen jednou, dvakrát. Pořadatelé dostali všech-

ny filmy z archivu, o něž si řekli, ale pak bylo nutno cítit také pravidla archivního promítání. Proto ty fronty.

Marcel Grün měl moc hezkou kravatu se zelenými mimozemšťany, a velice mu k ní slušela i Cena prezidenta československého fandomu, kterou mu za mohutného potlesku předal Zdeněk Rampas. Zde zmíním jednu z mnoha historek, které Marcel vyprávěl. Kdysi, ještě za bolševika, ho pozvali soudruzi z Československé televize, aby divákům pověděl něco o kosmonautech, kteří byli právě na oběžné dráze. Jedna ta soudružka povídala: „Jsu tam teď sovětští kosmonauti a Američani. O těch Američanech se nezmiňujte, mluvte o Sovětech.“ Marcel odvětil: „Kdo tam je, o tom budu mluvit.“ A mluvil. Čímž si moc neposloužil z hlediska své televizní kariéry. Po sametovce byl pozván opět do České televize. A jistá paní produkční (možná to byla ta samá?) mu povídá: „Pane Grün, jsou tam teď ruští kosmonauti a Američani. O těch Rusácích nemluvte, mluvte o Američanech.“ A Marcel odvětil: „Kdo tam je, o tom budu mluvit.“ A mluvil... A ještě jednu historku prozradím: Marcel Grün působí v pražském planetáriu už od roku 1967, ale ředitelem Štefánikovy hvězdárny a planetária se stal až roku 1999. Do té doby zde jako ředitel fungoval předcházející „komunistický ředitel“ Oldřich Hlad, který ale díky své rudé knižce (a slušnému charakteru) držel ochranou ruku nad mnohými zbojníky. Zbojníci přišli po sametovce za Grünem, který byl v té době v Občanském fóru hvězdárny, a říkali mu: „Vyhod' toho komouše.“ A on jim odvětil: „Vy tu teď jste jen proto, že vás on nevyhodil...“

Bylo pro mě velkým potěšením po čtyřiceti letech poděkovat panu Grünovi za lekce, které nám mlad'ochům dával v planetáriu při astronomickém kursu (jsem licencovaný demonstrátor, heč) a znovu poděkovat za kmotrovství mé knížky Zapomeňte na Mars (ten jeden kus, co měl Tom Štipký vzadu nahoře se prodal, heč:). A je mi ctí být s Marcelem soudinosau-rem! Ještě k tomu mlad'oství: Na Dinoconu se ukázalo, že dobrá polovička dinosaurů je mladší než já!

Oběd byl pokračováním přednášky, protože jsme seděli s panem Grünem a dalšími velikány (třeba s JWP nebo Václavem Houfem nebo Miroslavem Dvořákem nebo...) u jednoho stolu. Druhou dražbu pozoruhodností jsem tak zmeškal a ztratil možnost získat některé skvělé komiksy za směšných vyvolávacích 50 Kč. Hojně jsem se družil u různých hospodských stolů i v kafebrejkárně, a tak z přednášky Richarda Klíčnicka vím jen to, že román Pražský hřbitov Umberta Eca byl vydán v 48.000 výtiscích, kdežto jeho elektronická varianta jen v několika stech. Přičemž papírová kniha vyšla na 398 Kč a její elektronická verze na 199,-. Potvrzují se tak informace odjnu: E-kniha nemůže vyjít levněji než za polovičku papírové. Redakční práce, „aby to vypadalo“, je prostě nutná. A je nutné jí i zaplatit. Poměr e-knih a papírových knih je zatím stálý i u dalších úspěšných titulů jiných nakladatelů: desetitisíce ku stovkám. Nu, uvidíme, kdo první přijde s e-levnou knihou za dvacku...

Padl i dotaz: Nu, 48 tisíc kusů se prodalo, kolik lidí tu knihu přečetlo? Odborný odhad: Osm tisíc. Zde však platí maxima i zde přítomného nakladatele Egona Čierného: „Mě nezajímá, kolik lidí si tu knihu přečetlo, ale kolik si ji koupilo!“

Václav Houf nám pak promítl ukázky své výtvarné tvorby a začalo čekání na Neffa. Jeho přednáška měla začít v 16:00. Trochu se opozdil, čehož Rampas zneužil k dalšímu promítání pamětnických fotografií. Já jsem ten čas vyplnil diskusemi za pilného čajování i drobného ochutnáváním medoviny. Načež jsem Mistra málem zmeškal. Ale dorazil jsem v nejlepší, když Ondřej se svým typickým sarkasmem konstatoval, že po onom prvním pamětihodném Parconu v r. 1982 se ustanovil fandom jako totalitně byrokratické uskupení v čele s Rampasem... Po převratu spousta lidí začala hlásat, že science-fiction je blbost. No, my to víme – proto to děláme!

Po přednášce se Zdeněk Rampas opět uchýlil k promítání pamětnických fotek. Inu, bylo zajímavé pozorovat ten dávný dav lidí ve vysokoškolské posluchárně, jak ze zdi shlíží na své o 30 let starší kopie.

Nejdříve večeře a pak kafové zlomy mě odlákaly od nesporně zajímavých přednášek Joanny Czaplínské o uplatnění české SF v Polsku a Piotra Raka o polském fandumu. Zachytil jsem jen něco: V Polsku je možná daňová asignace ve výši 1%, takže to lze použít i pro SF kluby. Ale krize dopadla i sem. Češi se bojí větších akcí, proto byl Tricon z české strany prakticky mrtvý. Mezi českými a polskými kluby byla nulová spolupráce, chyběla komunikace mezi fanoušky. Ano, psal jsem o tom, komunikace chyběla i z polské strany. Zásadní vada českých klubů je možná v tom, že jsou v nich aktivní jeden – dva členové, přičemž počet členů je často pod deset. Ten jeden to neutáhne, a když skončí, skončí s ním i ten klub. Pokud se ho neujme ten druhý. Kdežto v polských klubech jsou desítky lidí a do potřebné práce se zapojují prakticky všichni.

Myslel jsem, že si odpustím přednášku Silvie Draky Šustrové o filmových seriálech (zvláště) na Prima Cool, aneb na co se naše děti a vnuci koukají, protože „já se na seriály nekoukám“. Při procházení po lince mezi pivem a čajem jsem však byl zachycen. Dověděl jsem se, jak je to s technologií přípravy seriálu i něco, co jsem si neuvědomil: Zatímco v holywoodských filmech mají hlavní slovo producenti, režiséři jsou na druhém místě a na scénáristy se vůbec nebere ohled, při výrobě seriálů panuje velká tvůrčí svoboda. Z filmů se stala „producentická média“, do seriálů se začaly přesouvat špičkoví scénáristé, herci i režiséři. Zatímco film je omezen na dvě hodiny a je tedy postaven hlavně na ději, v seriálech jsou nejdůležitější postavy. Seriály se natáčejí „televizně“, tedy na několik kamer a před diváky. A často v chronologickém pořadí, což je náročné pro stavbu scén. Smích bývá velmi často autentický, a je pro herce drogou, kvůli které často „machrují“.

Už také vím, co je to „sexpozice“ – expozice v sexuálních scénách. V seriálech se začala roztahovat vulgarita, která se přenáší i dál (do filmů a k obecnému užívání). A také jsem zjistil, že některé seriály znám – Sherlocka Holmesa, například. Ten má totiž jen 3+3 díly. Vyčerpávají mne nekonečné série seriálů, které nikdy nekončí. Františka Vrbenská podotkla, že se zde uplatňuje syndrom Šeherezády (a vyprávění tisíce a jedné noci).

Ano, zasvěcené publikum bylo skvělým bonusem každé přednášce. Draky zmínila v nějaké souvislosti „akci Zet“. A

chtěla vysvětlit: „Pro nezasvěcené Akce Zet...“ Načež byla přeřena hlasem z publika:

„Tady jsou sami zasvěcení.“

Byli zde sami zasvěcení. Spát jsme šli zase po druhé. V neděli jsem u snídaně sbalil jako spolecestovatele Martina Petišku, na nádraží odchytil dalšího do trojky a opět jsme uplatnili drážní slevu. Chudák čtvrtý cestovatel se zjevil pozdě, nicméně hodina do Prahy uběhla ve čtyřech ve velice uspokojivé debatě. Martin je taky jeden ze ztracených dinosaurů, možná budete znát jeho sbírku povídek Největší skandál v dějinách lidstva z roku 1984, kterou vydal pod pseudonymem Eduard P. Martin.

Bylo to skvělé, skvělé, skvělé! Trochu jsem se bál, že přijede na hřbitov dinosaurů, kde bude každý hekat pod přívalem



Vlevo stojí Miloš Podpěra, u stolu Josef Pecinovský, Robert Rameš, Franta Moravec, Franta Novotný, Vláda Kejval

stařeckých potíží. Inu, občas někdo zmínil sérii mrtvic, ale kdo těch třicet let už přežil (mnohým se to hlavně v posledním roce bohužel nepodařilo), většinou dorazil. A když jsem pak pořádal fotky, všiml jsem jednoho úkazu: *Prakticky na všech se zachycení lidé usmívají!*

Ještě něco: Nikdo ze zúčastněných nebyl vybaven vnějšími znaky příslušnosti k fandumu typu helmice, světelný meč, křídla, anténky či umělá prsa. Nu, vyskytla se třeba hezká emzácká kravata, ale v podstatě stačila ta aura, o níž jsem se už zmínil. A bylo nás asi devadesát, dinos v plné parádě.

Pravda je, že svým nečekaným způsobem byla přítomna i jistá „moudrost stáří“: Vypila se jen půlka dovezené medoviny. A Big Šaman si zpátky do Brna vezl neotevřenou lahev vína!!! Dinocon byl tak skvělý, že nebyl čas chlastat. Největším opojením bylo samotné setkávání.

Jedinečný a jediný Dinocon se nám všem tak líbil, že vznikla myšlenka, že by se je ještě jednou, zase po třiceti, no tak dobře, po pěti letech, mohl zopakovat. Kdo se dožijeme, budeme tam!

(Psáno týden po conu, až když jsem se dospal:)

Jan Kovanic

Viz i Šamanovu fotogalerii z Dinoconu. <https://picasaweb.google.com/107686020867723868200/Dinocon2012>

Dinosaurí materialismus

Skvělé setkání starých dobrých dinosaurů v Pardubicích jsem tu popsal poměrně zevrubně. Je však ještě třeba zmínit materiály, které jsme na Dinoconu obdrželi u recepce.

Rozdávání materiálů, jež jsou v ceně vstupného, nejspíš skončilo v té době, kdy se odpadkové koše v okolí míst, zasažených setkáním fanů, přepĺňovaly, až z nich padaly materiály na zem. Slušnější člověk to vyhodil až doma: Reklamy, neprodejně výtisky knih, druhou část z pentalogie o nenasytných upírech, celou nečitelnou trilogii... Dnes je zvykem, že zájemci si materiály kupují zvlášť. Jsem notorický nezájemce: Placku si koupím, protože to je nejmenší nosič užitečných informací, kde a kdy člověk byl, přičemž je téměř nezničitelná. Anotace si člověk vytiskne doma, a program se stejně mění. A o makulaturu nestojím.

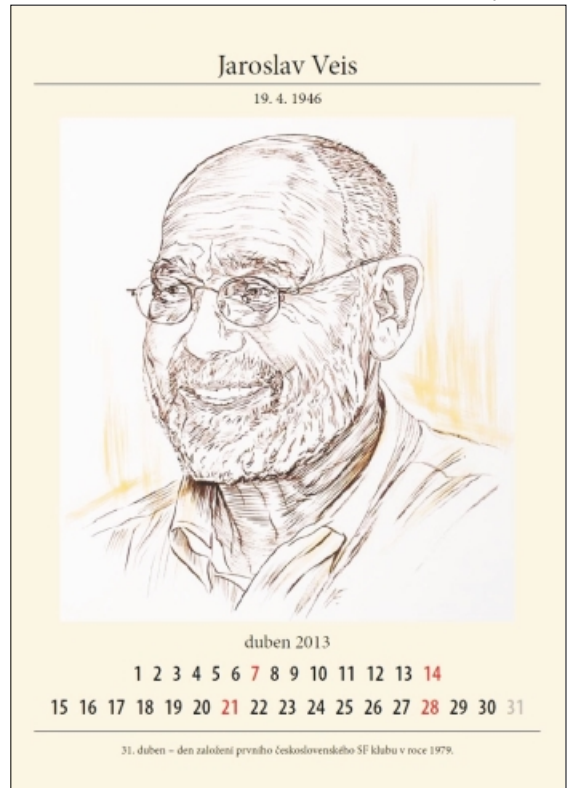
Tentokrát se hlavní pořadatel, jímž byl Zdeněk Rampas, rozhodl zahrnout cenu materiálů přímo do ceny vstupného. Každý, kdo zaplatil a přijel, tak dostal materiály automaticky u recepce. Jmenovky, obdařené velkými písmeny, jsem pochválil už minule. Na klop jsem si připevnil k předcházejícím trofejím i placku s logem Dinoconu, jež je dílem Václava Houfa, stejně jako výtvarné pojetí celého setkání. S uspokojením jsem zaznamenal, že matroš je uložen v prima černé tašce z hrubého plátna k nošení přes rameno. Věnoval ji sponzor podujatia China Tours. (Doma mi ji samozřejmě zabavila žena. I ona uznává, že tato akce byla neobyčejně prospěšná.) Stejně jako propisku, již jsem také kvitoval, protože tu svoji jsem si rozlomil sezením ve vlaku. (Ano, byla to půjčená ženina propisovačka, takže...)

Dovnitř do tašky jsem se ovšem neřádkal, známe užitečnost materiálů, cha! Evidentně tam byl plakát, který si nebudu mít kam pověsit. Naštěstí další materiál, Pramlok, kniha povídek z Ceny Karla Čapka za rok 1982, se dávala zvlášť. Už jsem ji měl – ale užitečná byla, neb šla vyměnit u Toma Štípského a jeho stolků s knihami za čerstvějšího, právě vydaného Pramloka 1983. Materiály jsem si odnesl do svého externího bydliště a zanechal tam, nepodívav se do nich. Velká chyba!

Tu chybu jsem si uvědomil až v sobotu, kdy Míša Rampasová sháněla podpisy na pěkný barevný plakátek formátu A tři s krásnými, dřevně a dřevně působícími Houfovými roboty. Pamětní list se jmény všech zúčastněných. Myslel jsem, že je to extra výtisk pro organizátory. Ne, byl mezi materiály pro všechny. A já vůl ho nechal na pokoji – externích deset plus deset minut. Nu dostal jsem se k němu až v polední přestávce, takže někteří soudinosauri mému autografomanství unikli. Kdybych se byl býval dobře podíval na jiný materiál, Á čtyřku s programem, na jeho zadní část, pak bych si toho mohl všimnout, neboť tam byl dokonce vytištěn Průvodce materiály Dinoconu 2012 s patnácti položkami! Zmíním skvělý Houfův plakát (i když moc velký na to, abych si ho doma někde pověsil) a třeba ještě visací kalendář s portréty dvanácti superdinosaurů, vyvedených v tužce Milana Fibigera. Tak těch dvanáct podpisů jsem ukořistil! Mimořádně: Začíná 31. dubnem 2012, protože právě 31. dubna 1979 byl založen první československý SF klub (Villoidius, jež tak byl pojmenován až r. 1981).

Uschoval jsem si i vstupenku na šestý Parcon, kdybych náhodou narazil na stroj času, který by mě dopravil do roku 1987. A pohlednice Václava Houfa a další nejmenované skvosty.

Teprve doma jsem otevřel zvláštní přílohu Interkomu, čtyřáctyřicetistránkový Dinočas s osmi texty devíti kolegů a kolegů. Nestihl jsem si je tedy nechat zase (u někoho už potřeťi) podepsat. Ale nevdí! Podpis Františka Novotného jsem už sehnal v hospůdce U kruhu, a lidi jako Vilma Kadlečková, Jan Poláček, Ondřej Neff, Josef Pecinovský, Jaroslav Mostecký, Jiří W. Procházka, Klára Smolíková či Františka Vrbenská jistě za-



se někde doženu. Hlavně, že mám otisk jejich duše! Autoři do Dinočasu poskytli úryvky z věcí, na kterých právě dělají. A tu jsem byl zasažen, jak skvělá, dokonalá, oslovující, dobře se čtoucí a mnohorozměrná, nepodbízející se, ale ani nevymachovaná, prostě **velká** literatura to je!

On i ten Pramlok byl vynikající. Díky nakladateli Netopejrovi Karlovi Petříkovi se tak třicet let stará dílka mohou číst i dnes a navěky, neboť Litera scripta manet. Díky ostatně patří všem, kteří Dinocon zorganizovali. A nepochybně i těm, kteří se dostavili. A ti, kteří se nedostavili, ať se nehryžou a dostaví se příště. Třeba zase za třicet let.

Ještě jeden materiál, obsažený v ceně setkání, zmíním, i když jsem o něm psal i posledně: Medovina. Ještě ji půlka zůstala. Tak zas někde někdy!

Psáno pro Interkom a Sarden.

Jan Kovanec

Dvojí kultura a dvojí svoboda

Dinocon, Pardubice 21.4.2012

Nemám s vámi vlastně nic společného než dávnou minulost. Kdyby se dobrovolně vyloučil z vašeho společenství a jako autor SF vyhybnul. Co píšou, vás většinou nezajímá.

Tato pozice mě ovšem na druhé straně opravňuje považovat se za jednoho z mála skutečných dinosaurů mezi vámi. Přináší však i rizika. Třeba vás nebude zajímat ani to, co tu chci říkat. Každopádně, nepřemáhejte se, klidně jděte na pivo nebo na oběd.

A ke všemu jsem si k šestašedesátým, tedy dinosaurům narozeninám, které jsem měl ve čtvrtek, nadělal ranní návštěvu na urologii – ta byla plánovaná. Odpolední extrakci sedmičky vpravo dole jsem však neplánoval, stejně jako následně zašívání rány, která nehodlala přestat krváčet. Zaplať pámbu, je sobota a je to za náma.

Začnu klasikou: V roce 1959, bylo to přesně 7. května, přednesl fyzikální chemik a spisovatel Charles Percy Snow, baron z Leicesteru, v Christ Collega v anglické Cambridge přednášku, která vešla do dějin. Lépe řečeno do dějin vešel zejména její název: The Two Cultures and the Scientific Revolution, dvě kultury a vědecká revoluce. Dichotomii dvou kultur zná kdekdo a *message* vytuší: když jsou dvě, tak nejspíš proti sobě něco mají. Vlastní text ovšem zná jen málokdo.

Dovolím si malou odbočku: Stává se to častěji, že dějiny osloví jen titulek, věta, slogan nebo výseč jednoho obrazu z celku – dneska by se fekle hláška – a o kontextu se tolik nemluví. Taková věta pak putuje dějinami a prostředím a slouží jednou tomu a jindy onomu cíli: Kdo třeba tuší, do jakých kontextů patří věta proslavená Winstonem Churchillem, pronesená před poslanci britské Dolní Sněmovny 13. května 1940, kdy se ujímal vlády: „I have nothing to offer but blood, toil, tears and sweat.“ Nemohu vám nabídnout nic než krev, dřinu, slzy a pot. Zní tak úžasně britsky, jenže –

Skoro sto let před Churchillem ji 2. července 1849 pronesl jiný slavný muž, revolucionář Giuseppe Garibaldi, když svolával své italské muže v Římě. A za dalších padesát let, 2. června 1897 ji zařadil do svého projevu Theodor Roosevelt, pozdější americký prezident, tehdy ovšem čerstvě jmenovaný náměstek ministra vojenského loďstva. Mluvil pro změnu k námořním kadetům. Churchill, na počátku století lord admirality, si slova svého amerického kolegy zapamatoval – a proslavil v celém světě. I u nás. A tak se před dvěma roky přihodilo, že krev, slzy a pot slíbil ve svém inauguračním projevu v listopadu 2010 pražský primátor Bohuslav Svoboda. Mluvil k vypečené partičce, vládnoucí pražským magistrátem, kvůli níž lid obecný přejmenoval náměstí, na němž pražská radnice stojí, z Mariánského na Mafiánské. Též Karolína Peake slíbila tenhle týden ve středu těm, kdo ji budou následovat na cestě z Věcí veřejných obligátní krev, pot a slzy. A stejně jako doktor Svoboda i ona vynechala dřinu. Svádí to k úvaze, že v našich končinách se nerado tvrdě pracuje. Obávám se však, že důvod vynechání dřiny je prostší. Blood Sweat and Tears se jmenovala

docela sympatická artrocková skupina z druhé poloviny šedesátých let a zdejší lid vždy raději hrál a zpíval nežli dřel.

Ale neodbočujeme příliš dlouho – i když přiznávám, že odbočuji rád – a vraťme se ke Snowovi a jeho dvěma kulturám. Průměrný vědec a tehdy populární, dnes však zapomenutý spisovatel a navíc i výkonný státní úředník tezi dvou kultur, jedné přírodovědecké a druhé literárně humanistické, nosil nějakou dobu v hlavě, než tak svou přednášku nazval. Poprvé tak napsal jeden článek do levicového týdeníku The New Statesman už v roce 1956. Přišel s tezí, která vlastně visela ve vzduchu, podle níž tyto dvě kultury vzájemně jen velmi málo komunikovaly, přičemž v politickém, společenském a vůbec veskrze přiživějším a důležitějším životě měla navrch ta literárně humanistická. Snow tím byl roztrpčen. Klíčový odstavec ze Snowovy přednášky zní takto:

„Na rtech se jim – rozuměj lidem ze světa humanitní kultury – objeví útrpný úsměv, slyší-li o vědcích, kteří nikdy nečetli některé z velkých děl anglické literatury. Zavrhnou je jako fachtidy. Přitom jejich vlastní neznalost a specializace je stejně děsivá. Mnohokrát jsem byl u toho, jak lidé, kteří jsou dle standardů tradiční kultury považováni za vysoce vzdělané, s gusem vyjadřují svou nevěřičnost nad nezdělaností vědců. Jednou či dvakrát mě to vyprovokovalo a zeptal jsem se, kdo z celé sešlosti by byl schopen formulovat druhý zákon termodynamiky. Reakce byla chladná a neodpověděl nikdo. Přitom jsem se ptal na vědecký protipól otázky „Četli jste někdy něco od Shakespeara?“ Dnes věřím, že kdybych tenkrát položil ještě jednodušší otázku – něco jako „Co rozumíte hmotou či zrychlením?“ což je vědeckým ekvivalentem otázky „Zdalipak umíte číst?“ – nejvš jeden z deseti těch vzdělanců by měl poctit, že mluvíme stejnou řečí.“ Konec citátu, jehož překladatelem je teoretický biolog a filozof vědy Anton Markoš.

Přednáška byla zčásti lamentací nad bídným stavem světa a zčásti jakýmsi varováním do vrcholných časů studené války. Snow volal po sblížení obou kultur. Kritizoval zejména stav západního vzdělání, kladoucího malý důraz na exaktní vědy, který podle něho byl příčinou rozporu. Upozorňoval na to, že Rusové, tedy komunistický blok, takovou chybu nedělají. Důsledkem měla podle Snowa být hrozba, že Rusové a komunisté ovládnou celý zbytek světa. Vedle toho Snow také plédoval pro co největší ingerenci státu do vzdělání a zásadních vědeckých projektů, které svým rozsahem překračují jakékoli možnosti soukromých subjektů. No comment, chce se dnes dodat, když jeden pomyslí na Microsoft, Royal Dutch Shell nebo i takové Nestlé.

Snow přednášku zanedlouho vydal na dvě pokračování časopisecky a později také knižně a zahájil tak její slavnou pouť moderními dějinami. Tedy, nejdřív mu k tomu pomohl slavný anglický kritik F. R. Leavis. Nejprve Snowa zadupal do země jako podprůměrného autora a pak celý jeho koncept dvou kultur odmítl. Udělal to krutě a s pomocí argumentů víc ad hominem než ad rem, čímž ovšem Snowově věci jen napomohl. Dvě kultu-

ry se staly tématem veřejné debaty západního, zejména anglofonního světa, která trvala dost dlouho, aby se spouště lidí vryla do paměti. Takže když na konci minulého století vybírali v redakci The Times Literary Supplement sto nejlivnějších knih posledních padesáti let, byla Snowova tenká brožurka mezi nimi.

Další odbočka: mimochodem jsou mezi tou stovkou dvě knihy řazené mezi science fiction, totiž Orwellova Zvířecí farma a samozřejmě 1984. Taky dva české tituly: výběr z Havlových esejů, pojmenovaný anglicky Living in Truth, a Kunderova Kniha smíchu a zapomnění. A pro fajšmekry ještě jedna kniha spojená s Prahou, byť německo-židovskou: Kafkův Zámek.

Z debaty o vzájemném nepochopení přírodovědců a humanitářů, či jak jim říkat, ovšem zbyl, jak už jsem konstatoval na počátku, především její název – dvě kultury. Žádné velké anglické nebo americké noviny si nedovolily v roce 2009 zapomenout na padesáté výročí vydání knihy – a dost z autorů, kteří o ní psali, konstatovalo, že titul „dvě kultury“ se těší úžasnému afterlife – dovolím si to přeložit jako posmrtný život – zatímco vlastní obsah knihy zná jen málokdo.

Zhruba v té době vznikla i kniha editora Johna Brockmana Třetí kultura, která, hodně stručně řečeno, dává slovo dnešním přírodovědcům, kteří se obejdou bez literárních humanistů a komunikují s veřejností přímo: příkladem budiž paleontolog Stephen Jay Gould, evoluční biolog Richard Dawkins, informatik Marvin Minsky, fyzik Murray Gell-Mann. Slušně se překládala a z doslovu k jejímu českému vydání pochází i Murgašův překlad klíčového citátu z Druhé kultury. Třetí kulturu vydalo v roce 2008 nakladatelství Academia, a je to mimochodem příjmením schizofrenní publikace. Anton Markoš, který ji spolupřeložil a spolurecenzoval, s ní v doslovu zároveň polemizuje. Třetí kultura podle něho už tu dávno byla, jeho slovy dokonce odešla se starými grandy, za které jmenuje například fyziky Bohra, Heisenberga či Pauliho. Murgaš obsáhle cituje biochemika Erwina Chargraffa a s nostalgii lituje, že u nás nikdo nenaslouchal Dušanu Třeštkovi a nenaslouchá Zdeňku Neubaerovi, Zdeňku Kratochvílovi nebo Jiřímu Fialovi. (Mezi náma, zkuste si to – já to párkrát udělal, a nějak jsem to nezvládal; navíc kvůli tomu musíte zajít do klubu Koniček v Lucerně, protože o moc dál jejich hlas nedoléhá.)

Ale ostatně, líp než oni na tom u nás nebyl nikdy ani Snow. Dvě kultury nevyšly nikdy česky, dokonce ani v relativně osvěcených šedesátých letech ne. Ale tak už to v Čechách chodí: rádi tu činíme předmětem veřejné debaty a případně i odsudku věci, které neznáme, protože buď nevyšly vůbec, nebo jen velmi omezeně – stejně jako Druhá kultura nevyšly nikdy česky pro veřejnost Meze růstu, které hodně ovlivnily vývoj moderního světa a které tak hezky umí odsuzovat náš pan prezident.



Jak už jsem ale řekl, rád odbočuji, a tak si dovolím odbočit k tomu, jak jsem si s frází dvě kultury poradil já. Nejdřív jsem si ji přejmenoval na dvojí kultura, což nedalo žádnou práci, protože žádný kodifikovaný překlad a tudíž vžitý úzus tu nebyl. No a pak jsem té frázi dal nový obsah. Dneska to dělá kdekdo. Když si jen trochu zagoogujete, uvidíte, že se tak dá nazvat text o

střetu kultury křesťanské s islámskou, o statistickém modelování, o rozchodu s kamarády z New Age, o genocidě ve Rwandě, zkrátka o všem, co se v jednom kontextu nahlíží tak a v jiném onak. Já byl ovšem pionýrem, nikoli však proto, že jsem zrovna sehnal místo v časopise, který se jmenoval Sedmička pionýrů.

To bylo tak. Na počátku sedmdesátých let, když jsem odplaval a dovožákoval, se mi vůbec nechtělo pracovat v tehdejších novinách. Bavila by mě nějaká věda, soudil jsem, a tak jsem chvíli koketoval s ekonomikou. Pak ovšem Bilakovo poučení z krizového vývoje dorazilo i do Ústavu světové ekonomiky, Akademie ústav zavřela a já se po nějaké době uchytil v Sedmičce, kde jsem žákům pátých až osmých tříd popularizoval výdobytky vědy a techniky. Rozhodně jsem na tom byl o hodně líp než můj spolužák z fakulty a kamarád Saša Kramer, kterého ze školy vyhodili den před obhajobou diplomky, a tak se živil tu jako komparsista ve filmu, tu jako tlumočník, ale ze všeho nejvíce jako bagážista v hotelu Olympik. Na rozdíl ode mne, který mohl směle publikovat články o Prokopu Divišovi a rozhovory s Jiřím Grygarem, on mohl pod svým jménem psát leda do šuplíku.

Sud' bůh, jak se stalo, že jednou, dejme tomu v pátek o půl sedmé, jsme si řekli, že by bylo dobré napsat něco, co by nás nejen bavilo, ale taky živilo, nejlépe historický televizní seriál třeba ze středověké Anglie, a nechat ho natočit. Jak se to dělá, jsme netušili, ale znali jsme paní Otku Bednářovou, kterou nedávno z televize vyhodili, a ta dělala šatnářku ve vinárně Liška Bystrouška. Pevně jsme věřili, že nám poradí, jak na to. Jednou jsme jí tam večer šli pomáhat věšet kabáty a se svým plánem se jí svěřili. Tedy, byla hodná a neřekla nám rovnou, že jsme poněkud hurvínci.

Nezbylo než dostat jiný nápad. A zrovna v tu dobu přijela do Prahy kamarádka z Brightonu Jana Dorellová a pod paží měla asi šest knížek Briana Aldisse. Nikdy předtím jsem o něm neslyšel a myslím, že i ona se s ním seznámila tak čtrnáct dnů před cestou do Prahy. Jelikož jsem už měl za sebou překlad jedné průměrné americké detektivky, usoudil jsem, že bych mohl zkusit uplácírovat tohoto u nás dosud neznámého autora v některém českém nakladatelství. Všude mě vyhazovali, science fiction se tenkrát moc nenosila, když tak vědecko-fantastická literatura.

Jenže všechno zlé je pro něco dobré. Tahle peripetie nás se Sašou přivedla na nápad, když už to s televizním seriálem na historické téma nevyšlo, co takhle si zkusit sami napsat tu science fiction, když už to nechtějí překládat a vymlouvají se, že nemají devizy na drahá autorská práva. Co víc, v Mladé frontě přežil vlnu vyhazová o něco starší kamarád Vojta Kantor, a co když nám to třeba vydá. Já tedy nejdřív napsal povídku Vlkodlak, Saša Post Mortem, pak jsme začali psát další. Musím přiznat, že motorem byl Saša, já byl vždycky o dost línější. Vzájemně jsme si to přepisovali a opravovali a nakonec z toho byla povídková knížka. Já ji podepsal, protože jsem mohl, a Vojta našel díru v edičním plánu: místo Švandrlíkových příhod žáků Kopyta a Mňouka vyšel v roce 1976 v mladofrontovní edici 13 Experiment pro třetí planetu.

V šedi normalizační produkce výrobních románů a jezed'áčských ság tenkrát knížka zazářila. Dvacet tisíc výtisků prvního vydání se za týden vyprodalo a najednou se začalo o science fiction víc mluvit. Jako by zapůsobil efekt, o kterém se tenkrát prý někde zmínili bratři Strugačtí – science fiction popsali jako celkem schůdný způsob, jak se vymanit ze železného sevření kleští socialistického realismu.

A já měl svou druhou kulturu. S vědou sice souvisela jen trochu, mnohem víc s patologií či patafyzikou normalizační doby, ale byla zábavná a, řečeno sebestředně, hodně rychle se na ni nabalovalo spousta lidí. Jenže oni se nenabalovali, oni se v ní probouzeli a žili, unikali v ní ze zelených kleští socialistické reality. Science fiction tu prostě byla, jen ležela omráčená, potě co dostala ránu normalizačním palcátem. Když to tak vezmu, nabalil jsem se dost možná vlastně já, když jsme šli se Sašou Kramerem kolem a zakopli o ni.

Neumím, a proto nechci vypočítávat, co všechno se dělo a kdo všechno v tom fungoval, to učiní povolanejší. Něco se ale začalo dít i nahoře. Ve velice normalizačním Literárním měsíčníku napsal text o SF Ludvík Souček. A přišli za mnou z Mladého světa, abych o tom něco napsal i já. Udělal jsem to a vyšel článek, který potom občas někdo nazýval přelomový, protože Mladý svět byl tenkrát, jak dnes říkáme, značně názorotvorný. A něco se začalo dít taky dole. Určitě první, kdo mě mezi sebe pozvali, byli studenti z matfyzu.

A pak se jednoho dne objevil ve dveřích redakce Sedmičky na Staroměstském náměstí Pavel Poláček s nápadem uspořádat Parcon a na něm soutěž o Cenu Karla Čapka. Byl to skvělý nápad a chtělo to spousta práce. Já ji neodvedl – hlásím se o jedinou zásluhu, a tou byl nápad nazvat cenu, kterou autoři získávali, nikoli robot, nýbrž mlok. Vymodeloval ho Ondra Neff. A ten vám taky nepochybně řekne o žánru i jeho fandumu mnohem víc než já.

Jo, a taky ten Aldiss se mezitím ujal. V Odeonu se rozhodli vydat Nonstop a já to překládal. Byla to fakt větší dřina než psát povídky. Když jsem o hodně let později konečně s Brianem Aldissem mluvil, řekl jsem mu to, on se jen zasmál. Nonstop psal v mládí, zahleděn do Jamese Joyce a jeho nikoli jednoduchého literárního stylu. Nerad bych dospěl k ukvapenému závěru, nicméně musím přiznat, že ten Nonstop, na rozdíl od těch povídek, vychází dodnes.

Nicméně jedno z toho plyne: Mnohem víc než čtenářská vášeň z mládí, obdiv k Julesi Vernovi, neukočirovatelná fantazie, nadšení z vizí či něco na ten způsob, mě ke science fiction dovedl krach zlatých šedesátých let a nástup normalizačního bezčasí. U počátku jejího tehdejšího vzkříšení jsem se octl řízením osudu a nikoli vědomým úsilím. Byla to tak trochu serendipity na středoevropský způsob. Na úteku před něčím jsem našel něco jiného, což jsem ovšem nehledal.

A navíc, krapítko schíza. Byl jsem autor, avšak zároveň jen půlautor, přičemž o své druhé polovině jsem nemohl mluvit. Útěcha, že objev polovodičů byl pro náš dnešní svět důležitější než například dobře vedoucí hliník, moc nepomáhala. Když se mě ptali, co tím nebo oním myslím – byla to doba jinotajů a náznaků, kdy čtenáři pomrškávali, že vědí – a jak

jsem na to přišel, nebylo to lehké nebo jsem musel mlžít. Být pokrývačem, tak se tenkrát říkalo těm, kdo svým jménem kryli ty, kteří měli zakázáno publikovat, nebylo zkrátka tak zcela jednoduché. Dalo by se o té schíze mluvit docela dlouho a určitě by stálo za to, kdyby tu s náma mohl být Saša Kramer, protože by to mohl popsat z druhé strany. Jenže je hodně nemocný a tak ho můžeme leda pozdravit a alespoň mu na dálku poděkovat. Bez jeho tajného podílu by tenkrát mohl být všechno ještě docela jinak.

I když tak úplným tajemstvím to nebylo. Ve fandumu o Sašově a mém spoluautorství vlastně nevěděl skoro nikdo, snad jen Ondra Neff a Vojta Kantor. Vědělo to však dost starých přátel z, řekněme, okruhu kulturního disentu a prostředí Charty, kteří se SF ovšem vlastně vůbec nezabývali nebo jen okrajově: třeba Jaroslav Kořán, Honza Lopatka, Pavel Šrut, Petr Kabeš, nedávno zemřelý Olda Černý. Lidi kolem Technického magazínu jako Vláda Petřík nebo asi i Vovka Železný. Taky pár muzikantům jsem to řekl, a věru už nevím, proč právě jim víc než jiným. Možná proto, že nemluví, ale hrajou.

Kdo ví, jestli to moje vlastní vylučování z žánru nezačalo vlastně už ve chvíli, kdy jsem s ním začínal. Každopádně naše vzájemné vztahy byly čím dál vlnnější. Ty první pardubické Parcony jsem prožíval, ten poslední, kterého jsem se plnohodnotně účastnil, sice taky, ale přece jen jinak. Mám dokonce pocit, že moje romance se science fiction skončila právě na Parconu v Olomouci na konci června 1989. Ráno jsem si tam koupil noviny, taky Rudé právo a dočetl se, že patříme mezi ty, kdo podepsali zaprodaneckou petici Několik vět. Můj podpis byl o to hnusnější, že jsem byl v onom čase jediný z koncesovaných spisovatelů, tedy členů Svazu spisovatelů, kdo zradil, pár dalších přibýlo až později. Vzápětí mi zavolal známý, který tehdy dělal regionálního televizního zpravodaje a předem se domlouval, že by se mnou natočili několik vět o tom, jak se naše science fiction pěkně rozvíjí atakdál. Teď se naopak omlouval, že mu to z nějakých důvodů nevyjde. Říkal jsem si, to nám to pěkně začíná, to jsem zvědav, jak mi teď umejou – dámy promínou – prdel, a vrátil se na Parcon. Tam však panovala jiná atmosféra, která za pár měsíců začala panovat v celé zemi, byť si to onoho rána nikdo z přítomných nedovedl představit.

Od té doby se moc nevidáme. Máme se rádi, když se potkáme, vzpomínáme na to hezké, ale každý jdeme trošku jinou cestou. Jak jsem říkal, rád někam odbočuju.



Takže abych se vrátil. Chytlavost sousloví dvě kultury je taková, že nutí k novému a novému použití. Zejména, když k tomu doba dává nové a nové příležitosti.

Například než jsem sem jel, zavolal mi Zdeněk Rampas, jestli tu budu něco říkat, a jestli ano, tak že bych mohl říct třeba pár slov o Fareedu Zakariovi a *Budoucnosti svobody*, když teď můj překlad vyšel podruhé. Vlastně potřetí, ale to by fakt byla dlouhá odbočka, i když plná zábavných míst.

Docela mě tím překvapil, protože jsem o tom nevěděl. A vskutku, ukázalo se, že nakladatelství knihu znovu vydalo, aniž mě o tom poslalo alespoň esemesku. A co víc, že jsem před prv-

ním vydáním podepsal smlouvu, která nakladatele na poměrně dlouhou dobu nezavazuje k nutnosti platit další honorář. Takže jediné, co můžu dělat, je trousit povýšenecké poznámky, že holt je to problém dvojí kultury. Můžu je trousit beztestně, avšak zdarma. Takže nikdo mě taky nemůže osočovat, že tohoto místa a času využívám k tomu, abych si nějak přilepšil tím, že budu trousit poznámky o knižce, kterou jsem překládal.

Utrousím jedinou: vlastně jde taky o dvě kultury a jejich nesoulad. Smysl Zakariovy Budoucnosti svobody je zejména v tom, jak vášnivě a přitom racionálně a přesvědčivě obhajuje liberální demokracii a kapitalismus jako způsob života nejvíc humanistický, přinášející svobodu i co nejvyšší možnou míru blahobytu jednotlivcům i celku. Nic lepšího fakt svět, viděno mýma západníma očima, a jiné mít nemohu, dosud nepřinesl a ani Bůh nestvořil.

Vedle liberální demokracie mluví Zakaria ještě o demokracii neliberální, pouze volební a má na mysli tu, která formálně

naplňuje volební pravidla, někdy dokonce i bez jejich přihýbání a falšování, avšak nedbá podstaty věci, pravidel řekněme kulturních, etických, mravních. Politika a volby jsou v ní souborem zájmů a ničeho víc. Pouze volební demokracie samozřejmě není totalitou ani autoritářským režimem, avšak nakročením k cestě do otroctví ano.

Zakaria ilustruje v Budoucnosti svobody úskalí neliberální demokracie na příkladech Ruska, středoasijských států, některých latinskoamerických zemí, taky Indie. Napsal tu knihu před devíti lety. Když jsem si teď listoval tímhle novým vydáním, na jednu mě napadlo, jestli by, kdyby šlo o tak zvané opravené vydání, neměl potřebu přidat taky některé další země, třeba středoevropské. Tendence omezit demokracii jen na tu volební jsou rozhodně patrné i u nás.

Ale o tuhle odbočku, jakkoli rád odbočuju, opravdu nestojím.

Děkuju vám za pozornost.

Jaroslav Veis

Česká science fiction v knihovně jihokorejských bohemistů

Více než 150 sci-fi knih českých autorů bude od dubna dostupných bohemistům v centrální knihovně Korejské univerzity zahraničních studií (Hankuk University of Foreign Studies – HUFSS) v jejím kampusu v Jonginu (Yongin) nedaleko hlavního města Korejské republiky Soulu. Dne 14. března 2012 zde velvyslanec Jaroslav Olša, jr. předal početný knižní dar, který od něj oficiálně převzal prorektor HUFSS Hjon-hwan (Lee Hyone Hwan) za přítomnosti děkana Fakulty studií o střední a východní Evropě Kim Song-hwana (Kim Seong-Hwan) a učitelů českého jazyka a literatury, mezi nimi bývalého prorektora prof. Kim Kju-džina (Kim Kyuchin), bývalého ředitele knihovny prof. Kwon Če-ila (Kwon Jae-il), vedoucího katedry českých a slovenských studií prof. Kim In-čchona (Kim Inchon), překladatelky Karla Čapka Ju Son-bi (Yu Sunbee) a české lektorky dr. Ivany Bozděchové.

Darovaná kolekce zahrnuje téměř tři sta titulů knih, z nichž polovinu tvoří reprezentativní výbor z děl autorů české fantastické literatury od počátků až do současnosti připravený péčí Zdeňka Rampase a dále doplněný autorem tohoto textu. Nejstarší tvorbu prezentují díla Svatopluka Čecha a Jana Havlasy. Nechybí pochopitelně ani díla meziválečná od Jana Weisse nebo Tomáše Hrubého, období poválečné představují klíčová díla R. V. Fauchera i alespoň jeden titul Františka Běhounka. Součástí daru je také ne méně než sedm titulů Josefa Nesvadby, čtyři knihy Ludvíka Součka, ale také výjimečné příspěvky do SF od Čestmíra Vejdělky, Jaroslava Žyky, Jaromíra Šavrdy či Eduarda Fikera. Velmi dobře je pokryto období konce 70. a 80. let, z něhož si jihokorejští bohemisté budou moci přečíst prakticky veškerá důležitá díla Jaroslava Veise, Zdeňka Volného, Alexandra Kramera, Ladislava

Szalaie i Karla Blažka a Lubomíra Macháčka, a samozřejmě i SF romány Vladimíra Párala. Nechybí ani ve své době klíčové antologie jako Lidé ze souhvězdí Lva a Železo přichází z hvězd nebo Lety zakázanou rychlostí či Lovci zlatých mloků. Přelom 80. a 90. let se představuje širokou paletou děl Ondřeje Neffa, Jana Hlavičky, Eduarda Martina, Františka Novotného, Jana Poláčka či Vilmy Kadlečkové. Z polistopadového období byly v daru zařazeny hned tři desítky antologií, ale pouze malý vzorek současné románové a autorské povídkové tvorby – sem patří třeba ukázky z tvorby Vladimíra Šlehty, Miroslava Žambocha, J. W. Procházky, Jany Rečkové apod. Sada je doplněna také několika pracemi o české sci-fi: Adamovičovým Slovníkem české literární fantastiky i Encyklopedií literatury science fiction a Langerovým Průvodcem paralelními světy.

Takto ucelená sbírka české sci-fi je mimo střední Evropu dostupná pouze ve specializované knihovně SF Foundation na Liverpoolské kni-

hovně, pro niž byl podobný soubor vytvořen v 90. letech. Pro HUFSS, kde bohemistika vznikla v roce 1988 a každoročně ji zde studuje ke čtyřiceti posluchačům, je tato kolekce výjimečným darem a lze jen doufat, že zde podnítl zájem o studium tohoto literárního žánru. Vydání první antologie české sci-fi v korejštině – Chovej se jako slušná mrtvola – v loňském roce by tak nemuselo být posledním počinem v oblasti fantastiky.

Tento dar doplní a rozšíří už tak neobyčejně bohatou sbírku publikací v češtině a o Česku, které univerzitní knihovna HUFSS už vybuodovala v posledních letech a jež obsahuje ke třem tisícům svazků, v to nepočítaje osobní rozsáhlé knihovny korejských profesorů češtiny, které jsou také na univerzitě k dispozici.

Jaroslav Olša, jr.



Jaroslav Olša, jr. a prorektor I Hjon-hwan

Budoucnost, která se nestala

Pro naši dobu je charakteristické, že mnozí inteligentní a čestní lidé se odvažují tvrdit – a své tvrzení také hájit – že přemýšlet o otázce, jak by to vypadalo, kdybychom museli vést termonukleární válku, je nemorální. Psát o tom je přý ještě nemorálnější. Kritika, které jsem byl vystaven, nebyla všeobecně míněna osobně; byla prostě odrazem skutečnosti, že my Američané, stejně tak jako mnozí lidé na celém světě, nejsme ochotni se podívat skutečnosti do očí a že svůj odpor k termonukleární válce přenášíme i na práce pojednávající o skutečnostech, které se jí týkají.

Hermam Kahn, Myšlení o nemyslitelném, 1962

Již od pradávna se lidé snažili postupně anticipovat budoucnost svou, svých kmenů, svého národa a nakonec celého lidstva. Proto byli první elitou světa spíše věštcí a šamani než náčelníci a králové. Snaha nahlédnout do budoucnosti se pak táhne celým písenictvím a příběhy o tváři budoucnosti vytvořily celý subžánr sci-fi. Kromě autorů sci-fi však existovali a stále ještě existují i další lidé, kteří se intenzivně zajímají o budoucnost. Na tom horším okraji škály to jsou ideologičtí fanatici všech barev, na tom lepším pak jurodiví bloudové, futurologové a prognostici, kteří však nedokážou o mnoho víc než věštcí a šamani. Knihovnu románových příběhů o budoucnosti tedy doplňují jak odborné studie, tak ideologické pamflety o budoucích společenských rádech, které prý přinesou štěstí všem.

Ať už se jedná o scifisty, fanatiky či futurology, všichni tito lidé se mnohem častěji mylí, než mají pravdu, a v těch nejkritičtějších okamžicích lidských dějin pak beznadějně selhávají. Kupříkladu žádný prognostik nepředpověděl rozpad Sovětského svazu a zánik komunistických diktatur v Evropě, přestože ve Spojených státech si pěstovali zvláštní sortu kremologů – lidí, kteří byli báječně placeni za to, aby uhádli, jaký další krok Sovětský svaz udělá. Byli však horší než průměrná vykladačka karet.

Proč předpovědi i na tzv. vědeckém základě selhávají? Proč ještě nejsou lidé na Marsu, proč stále nemáme fúzní jaderné reaktory? Ještě obtížnější než vysvětlit selhání technického pokroku je vysvětlit, proč se nestaly předpovídané nebo dokonce „vědecky zdůvodněné“ jevy jako komunismus, nebo proč nedošlo k termonukleární válce, když podle selského rozumu zbraně, jestliže už jsou v arsenálech, musejí být použity. Právě pokusu objasnit, proč se nestala budoucnost, která by znamenala konec lidstva, jsou věnovány další řádky.

Apokalyptická budoucnost

V polovině 50. let byla většina vědců přesvědčena, že termonukleární válka mezi USA a SSSR je neodvratná, pokud se zásadně nezmění přístup politiků, pokud nedojde k jadernému odzbrojení. V roce 1957 Joseph Rotblat a Bernard Russel založili na konferenci v Pugwashí mírové hnutí, jemuž se začalo říkat Pugwashské. Navazovalo na společný manifest Alberta Einsteina a Bernarda Russela z roku 1955, v němž oba nositelé Nobelovy ceny varovali vlády před aktuálním nebezpečím

jaderné války, jestliže nezlíkní své jaderné arsenály. Apokalyptická nálada se přenesla do široké veřejnosti, ve Spojených státech si lidé houfně kupovali prefabrikované kryty a zakopávali je na zahrádkách. V komunistických zemích se stavěla celá podzemní města pro partajní hodnostáře, pro obyčejné lidi měl fungovat výstražný systém a kryty civilní obrany, které se budovaly v každé nově stavěné škole, v Praze pod Letnou a v Brně pod Špilberkem.

Je příznačné, že strach z jaderné války se veřejně projevoval jenom na Západě, na Východě byl potlačen propagandou, zde se smělo jenom jásat nad „světými zítřky“. Komunistický blok sám sebe definoval jako „tábor míru“, kdežto nálepku „válečných štváčů“ dostali ti druzí. Pro toto pojetí propagandy znamenalo Pugwashské hnutí dar šůry a Moskva začala západní mírové hnutí velkoryse podporovat. Hlavní idea zněla, že se Západ musí zbavit jaderných zbraní, jinak je termonukleární válka nevyhnutelná. Tuto ideu vzala za svou značná část západní inteligence a veřejnosti, takže na Západě docházelo k masovým demonstracím pacifistů žádajících jaderné odzbrojení. Ve skutečnosti zájmy Moskvy nebyly vedeny žádným altruismem nebo obavami o osud lidstva, ale strategickými plány na dobytí západní Evropy. Pokud totiž byla západní Evropa pod americkým jaderným deštníkem, nemohly si konvenční síly Varšavské smlouvy dovolit zaútočit. A tyto konvenční síly měly drtivou převahu nad evropskými silami NATO, v tancích minimálně desetinásobnou. Právě tankové klíny Varšavské smlouvy měly během několika týdnů prorazit až k Lamanšskému průlivu.

Nicméně od přelomu 70. a 80. let se začaly vést na nejvyšší úrovni „rozhovory o omezení strategických zbraní“ známé pod zkratkou SALT. SALT I skončily úspěšně až v roce 1972, kdy Brežněv a Nixon podepsali Smlouvu o antibalistických raketách, a jednání SALT II vyústila do dohody o zakázání vývoje některých typů balistických střel. Avšak i poté zůstalo v arsenálech obou antagonistických bloků obrovské množství jaderných hlavic, jež by stačily k několikanásobnému vyhlazení lidstva, pro což se vžil americký výraz *overkill*.

Nové strategické myšlení

Co tedy vedlo k těmto rozhovorům, co způsobilo, že ani zbývající arsenály nebyly nikdy použity, že „živí nemuseli závidět mrtvým“, jak s krutou upřímností ukázal katastrofický film *Den poté* amerického režiséra Nicholase Meyera z roku 1983? Byl to opravdu tlak mírového hnutí, nebo prostě šťastná náhoda, když několikrát zbývaly na jaderných zbraních poslední pojistky a při kubánské krizi v roce 1962, alespoň podle mírových aktivistů, bylo k jaderné válce blízko jako z hráze do rybníku?

Abychom na tuto otázku odpověděli vědecky přesně a nikoli ideologicky, musíme se vrátit do roku 1943, kdy John von Neumann a Oscar Morgenstern ve společně vydané knize *Theory of Games and Economic Behaviour* představili novou matematickou disciplínu – teorii her. Záhy se literatura o této teo-

rii rozrostla na několik set svazků a procesy rozhodování, jež se o ni mohly opřít, se daly aplikovat i na vedení války.

Jestliže konflikty v první polovině 20. století ukázaly, že do představ strategií je třeba zapracovat techniku – inženýrské myšlení, vytvoření jaderných zbraní vedlo k tomu, že se strategie začala opírat o vědu – o vědecké myšlení. Již v 50. letech měly všechny složky americké armády své vědecké poradní orgány, své *think tanky*, z nichž veřejnosti nejznámější byla *RAND Corporation* amerického letectva. Tato korporace dokončila v březnu 1959 studii o strategii v jaderném věku a jeden ze zúčastněných vědců, Bernard Brodie, pak na jejím základě napsal knihu *Strategy in the Missile Age*. V ní objasnil čtenářům, že k fungování strategie odstrašování je nutné, aby v případě selhání byly USA odhodlány spustit tu válku, jejímž rozpoutáním hrozí.

Bernard Brodie razil cestu nové metodě strategické analýzy a jeho kniha spustila rozsáhlou diskusi. Jejím plodem se pak z hlediska nové strategie stala ještě závažnější práce – *On Thermonuclear War* („O termonukleární válce“) a *Thinking about the Unthinkable* („Myšlení o nemyslitelném“) Hermana Kahna, jež vznikly na základě autorových přednášek ve Středisku pro studium mezinárodních vztahů na Princetonské univerzitě.

Knihy představily svět strategického myšlení založený na aplikaci nových matematických disciplín a přitáhly si obrovskou pozornost. Vyvolaly jak vlnu souhlasu, tak příkrého odsudku. Kahn se totiž postavil proti názoru jaderných fyziků – vlastně proti stanovisku Pugwashského hnutí, jež pacifisticky naladěná veřejnost pokládala za jediné správné – že k termonukleární válce nesmí dojít, protože by byla příliš hrozná, a dokázal, že rovnováhu strategického odstrašování lze stabilizovat. V jedné ze 70 analytických tabulek, jež kniha „O termonukleární válce“ obsahovala, byl také řádek, který uváděl, že při ztrátě 90 % obyvatelstva by USA trvalo 100 let, než by odstranily následky v ekonomice, ale přežily by. Kahn definoval ve svých knihách dva strategické cíle: 1. vyhnout se velké válce, 2. minimalizovat ztráty, kdyby k ní přece jen došlo. Obě je však možné jen v případě, že se bude moci o termonukleární válce přemýšlet a nebude to z morálních důvodů zakázané. Kahn vypracoval různé scénáře průběhu termonukleárního konfliktu a podle teorie her navrhl, jaká rozhodnutí musí po tom kterém scénáři následovat (proto se pokládá za otce vědecké metody zvané „analýza scénářů“).

Není divu, že pro pacifisty a bojovníky za mír se Kahnova kniha stala satanskou biblí a levicová inteligence dala autora do klatby. Komunistická propaganda knihu na oko znechtěla jako militaristický pamflet válečného arcištváče, ve skutečnosti se dostala do ohniska zájmů sovětských strategií a v roce 1966 (čtyři roky po americké premiéře) vyšlo *Přemýšlení o nemyslitelném* dokonce v českém překladu – jako 1. svazek Knihovny důstojníka nakladatelství Naše vojsko.

Je třeba si uvědomit, že zveřejnění nového strategického uvažování v USA bylo jedním z významných tahů této strategie. Kahnovy knihy totiž daly vládcům Kremlu jednoznačný signál, že to USA myslí vážně – a to byl nezbytný předpoklad,

aby strategie odstrašování fungovala, aby se dala rovnováha tohoto odstrašování stabilizovat. Smlouvy SALT pak nebyly ničím jiným než opětovnou stabilizací na nižší úrovni „overkillu“.

Nová strategie měla svou premiéru za kubánské krize v roce 1962, kdy prezident Kennedy a jeho poradci mistrně použili všechny prostředky odstrašování. Americké strategické odvetné síly paralyzovaly každou strategickou hrozbu Sovětského svazu proti USA nebo proti jejich spojencům. Následně rozvinuli Američané kolem Kuby konvenční ozbrojené síly, aby uplatnili blokádu za účelem dosažení omezeného cíle – zabránění posilování sovětských sil na ostrově. Dále americké velení připravilo útok na sovětské raketové základny na Kubě a o těchto přípravách informovalo Kreml ve formě výzvy, aby sovětský personál v zájmu vlastní bezpečnosti základny opustil.

Kubánská krize byla prvním případem přímého střetnutí, kdy měly obě strany své vojenské síly v plné pohotovosti. Nezapadl však ani jediný výstřel. Je sice pravděpodobné, že kdyby se Sovětský svaz nerozhodl k okamžitému ústupu, použily by USA ke zničení sovětských základen na Kubě pouze konvenční pumy, nicméně jisté riziko jaderného konfliktu zde bylo.

Vzhledem k tomu, že sovětské konvenční síly byly v oblasti Karibiku směšně slabé a Sovětský svaz by tedy nebyl schopen zde vést omezenou či lokální válku, a Moskva neměla v úmyslu nechat dojít kvůli této záležitosti k velké výměně jaderných úderů, nezbylo Sovětům nic jiného než řízené střely středního doletu a bombardéry z Kuby odstranit.

K tomu, aby se termojaderná válka nestala skutečností, přispěly i další technologické inovace, především výpočetní a komunikační technika, např. virtuální scénáře, vícenásobné, elektronické pojistky jaderných zbraní, dálkové ovládání z pověstných „kuřníků“, ale také „horká“ linka mezi Washingtonem a Kremlem a družicové snímkování, které nutilo hrát oba protivníky s vyloženými kartami.

Příčinu, proč tolik lidí podlehlo apokalyptické vizi světa spaleného v nukleárním ohni a pokládalo ji za neodvratnou budoucnost, nejlépe vystihl švýcarský politolog a publicista Urs Schwarz již v roce 1965, když v knize *Strategie včera, dnes a zítra* (překlad Naše vojsko 1968) uvedl: ... *příčinou odmítání teoretických úvah tohoto druhu (o termonukleární válce) byl nejen odpor k myšlence na tento mimořádně strašlivý druh války, nýbrž i všeobecný postoj k válce, pro který je typická stálá snaha vymýtit válku z myšlení vůbec.*

Příběh termojaderné války, která se nekonala, je také klasickou ukázkou statického myšlení, jež vychází z mylného předpokladu, že během nějakého procesu se podmínky a nástroje k jeho zvládní nezmění a zůstanou tytéž jako na počátku. Ani Bernard Russel a Albert Einstein si nedokázali představit nové obzory, které se strategii otevírají uplatněním nejnovějších matematických metod, možnostmi počítači modelovat různé scénáře a družicovou kontrolou.

Termonukleární válce tedy nezabránil žádný boj za mír (ten nezabránil žádné válce v dějinách), ale tentýž vědecký a technologický pokrok, který vedl k její hrozbě. Pokud to někdo pokládá za šťastný souběh okolností, nechť je po jeho.

František Novotný

Civilizační šok: Vyprávění pojaté jako příručka pro potenciální emigranty

Část dvacátá devátá: Neandrtálci v pekle

Tahle kapitola hodně lidí naštvě. Bude řeč o náboženství v duchu hnutí nového ateizmu. V Čechách i v Americe o náboženství mluvíme s dávkou autocenzury. Vyjadřovat se bez obalu je považováno za neslušné i v případě náboženských dogmat, která znásilňují zdravý rozum. Je například známo, že John Smith kolem roku 1827 vykopal u Manchesteru (stát New York) zlaté desky popsané egyptskými hieroglyfy. Jejich polohu mu prozradil anděl Moroni, který mu také pomohl s překladem. Za plentou Johnu Smithovi nadiktoval Mormonskou bibli, která popisuje, jak jeden ze ztracených izraelitských kmenů dopádl do Ameriky a založil tam dávnou říši. Moroni, kterého John Smith nikomu nepředstavil, si desky potom odnesl, takže je nikdo jiný neviděl. Stalo se to zrovna v té době, kdy Champollion pokročil v luštění hieroglyfů natolik, že hrozilo nebezpečí, že si nějaký americký archeolog bude chít desky prohlédnout. Je to zvláštní historka, ale pokud jste mormon jako Mitt Romney nebo můj šéf, musíte ji přijmout bez pochybností.

Scientologisté zase tvrdí, že Tethané – nesmrtelné spirituální bytosti – doputovaly na Zemi a vtělili se do smrtelných schránek lidí, aby následně zapomněli na svůj duchovní rozměr. Když uvěříte, můžete Téthany v sobě nalézt a získat jejich původní schopnosti. Tuto sektu (církve, chcete-li) vymyslel Ron Hubbard, spisovatel sci-fi. Jestli si myslíte, že tohle je silná káva, tak si poslechněte tohle! Největší světová církev hlásá, že duch svatý oplodnil pannu, která mu porodila boha-syna. Ten zemřel za naše budoucí hříchy na kříži, a pak vstal z mrtvých. Jestli vám tenhle příběh nepřijde zvláštní, tak jen proto, že už jste si zvykli.

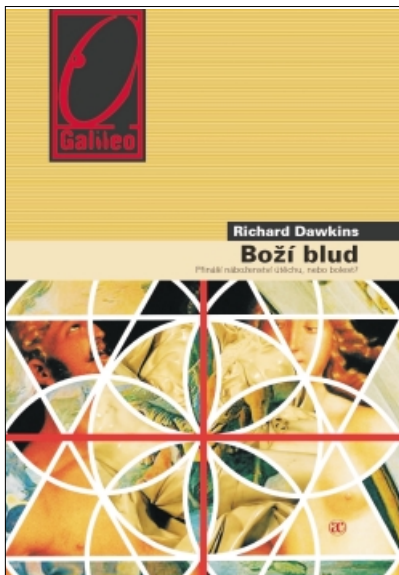
Richardu Dawkinsovi to zvláštní přišlo a svoje argumenty předkládá v knize *God's delusion* (česky *Boží blud*, Academia, 2009). Autor bývá řazen k hnutí nových ateistů (Stenger, Harris, Hitchens, Dawkins a další). Ti odmítají tezi, že tváří v tvář dogmatům je vhodné cudně mlčet. Naopak, je třeba se hlásit o slovo, protože přehnaná politická korektnost je nebezpečná. Stačí se podívat na hořící Dvojčata a mučedníky opásané semtexem v autobusech. Hnutí nového ateizmu vzniklo jako přímý následek jedenáctého září, ale nejde jen o muslimy. Noví ateisté nemají pochopení ani pro ultra-ortodoxní židovské militanty, kteří soudí, že jsou Bohem vyvolený národ, a proto mají svaté právo kropit dav samopalem Uzi (protože Bůh Izrael slíbil jim), ani pro evangelické křesťany v USA, kteří brání nenarozené životy tak, že zahánějí před potratové kliniky s dalekonosnou

puškou a vyčkávají, až se jim v nitkovém zaměřovači objeví bílý plášť.

Českým věřícím i ateistům (neznabohům, pohanům, nevěřícím psům – vyberte si podle svého naturelu) po přečtení předchozích řádek možná popraskaly žilky v bělmu. Jak odporně zjednodušení! Vždyť věřící a církve jsou mírumilovné organizace starající se o duševní spásu svých oveček. Pečují o chudé, slabé a odstrčené bez rozdílu víry. Provozují nesčetné charity a plní ve společnosti nezastupitelnou úlohu záchytné sítě pro nejpotřebnější. Ano, pokud žijete v Evropě, tak to beru. Na rozdíl od českých křesťanů však američtí evangelíci ještě jedním dechem dodávají, že církve představují morální tmel lidstva. Bez božích zákonů by společnost přišla o duchovní soudržnost, což by nevyhnutelně vedlo k anarchii. Lidstvo by se rozpadlo do skupin vzájemně se vraždících krvelačných bestii. Jak jinak by to bez Boha mohlo dopadnout? Pokud jste americký evangelík, vaše životní mise je tomu zabránit. Za každou cenu.

Nepovažujte to za okrajové výkřiky fanatiků. Toto jsou veřejně prezentované názory hlavních evangelických proudů v USA. Tím chci naznačit, že pohled na náboženství v Čechách a Spojených státech se značně liší. U nás je církev v mnoha ohledech sympatická organizace. Je chudá, stát jí drží pod křem a ve většinově ateistické společnosti musí vystupovat velice krotce, aby neztratila šance na církevní restituce. Česká církev si nevyskakuje, nepeskují nevěřící, neuzurpuje si vliv na politiku (naši lidovci nejsou ani v parlamentu), netvrdí, že má patent na rozum, pravdu a morálku, a za komunismu byla jedním z mála ostrůvků svobodnějšího života. Česká katolická církev také hromadně nepřijala do svých řad homosexuály hledající pod rouchem úkryt před odsudkem společnosti. Bohužel pod rouchem ukrývali i něco jiného a ukazovali to nezletilým chlapcům v nedělních školách. Díky tomu v USA zuří mnoho soudních pří a několik diecézí muselo po mimosoudních vyrovnaních vyhlásit bankrot. Takovou aféru v Čechách nemáme. Nebo se to ještě neprofláкло.

Zpátky ke knize *Boží blud*. Richard Dawkins, oxfordský profesor evoluční biologie, tentokrát nepsal o svém oboru. Místo toho se podíval na náboženství kombinovaným pohledem evoluční biologie a logiky. Jako jeho ostatní knihy je i tato vtípná, i když místy školometská a často se opakující. Drobná negativa však přebije jeho pronikavý vhled a rýpavost. Dawkins přemýšlí o víře ze všech úhlů a důsledněji, než jsem činil já. Pobavil mě třeba rozbor katolického monoteismu. Místo jednoho Boha máme svatou trojici, k tomu svatou Marii, Josefa, zástu-



py ostatních svatých, mnoho tříd andělů... Jestliže se ke všem modlíme, je to ještě monoteismus? Čtenáři se dostane i srozumitelné definice typů víry: Teisté věří, že jejich život řídí Bůh, který kontroluje jejich činy i myšlenky (zhřešit se dá i myšlenkami a On to ví). Teistický Bůh ovlivňuje chod celého světa, odpovídá na osobní modlitby a občas se rozhodne udělat zázrak.

Deisté naproti tomu věří, že Bůh sice existuje a stvořil svět, ale neřídí ho. Nechává přírodní zákony, ať si s tím poradí samy. Nezajímají ho naše hříchy, vlastně ani nemá možnost do našeho života zasahovat. A pod stromeček nám nic nepřinese.

Ještě dalším změkčením doktríny je panteismus. Zatímco pro deistu je Bůh jakási kosmická inteligence, panteista ho bere jako matematický zákon vesmíru. Rozhodně ne jako vousatého, moudrého staříka. Panteismus je milosrdná lež, kterou lidé v USA používají na veřejnosti, protože se zdráhají přiznat, že jsou ateisté. Tohoto úhybného manévru používal i Einstein, když se přestěhoval do religiózních USA a novináři ho každou chvíli otravovali otázkou, jestli je věřící. Pokud žijete v současné Americe, můžete použít i jiného populárního triku – tvrdit, že jste agnostici. Agnostici tak trochu věří a tak trochu ne, prostě si nejsou jistí. Jednoduše vyčkávají, až někdo přijde s nevyvratitelnými důkazy.

Jak jsem už říkal, v USA není radno na setkání tvrdit, že jste ateisté. V lepším případě na vás koukají útrpně (jako na duševně méněcenné individuum), v horším případě se upřímně vylékají, odtáhnou a po nocích je mučí sny, že se smažíte v pekle. Protože peklo nepochybně existuje a je děsivé. V nejhorším případě bydlíte v Biblickém pásu (jihovýchod USA zhruba od Karolíny po Texas). Zatímco česká společnost vnímá církve s vágními sympatiemi, v Mississippi nebo Utahu se ateista sympatií nedočká. Spíš s vámi známí přeruší styky, jako byste onemocněli hodně nakažlivou chorobou. A ve schránce najdete psí lejno.

Můj spolužák Vašek se mě ptal, jestli se vůbec dá v USA vědecky pracovat v atmosféře potírání Darwinovy evoluční teorie. Situace není tak zlá. Massachusetts a celý Severozápad je nábožensky umírněný, stejně jako státy západního pobřeží. V Biblickém pásu chodí do kostela skoro všichni, ale i tam se najde dost lidí, kteří nejsou zaslepení. Teorii evoluce ve státních školách nepopírá nikdo, protože jsou církve důsledně oddělené od státu. Pokud však děti pošlete do církevní školy (těch je hodně a mají v průměru vyšší kvalitu vyučování; i naši liberální známí posílají děti do náboženské základky), můžou se tam klidně učit „inteligentní design“. Jako nestátní instituci jim stát do výuky nekecá. Inteligentní design? To je věda, která tvrdí, že nás z hlíny uplácal stvořitel a evoluce je bohapustý nesmysl.

V USA hraje víra diametrálně jinou roli než v Čechách. K některé z církví se hlásí téměř každý. Pouze 11,7 % Američanů tvrdí, že nejsou religiózní, a jen 2,3 % bez obalu přiznávají, že jsou ateisté (údaje z roku 2007). V Česku církevní statistiky udávají, že věřících je třetina populace (počítají všechny pokřtěné). Těch, kteří aktivně chodí do kostela, je však podstatně méně. Peklem se snad už neohání nikdo. České církve raději používají pozitivní než negativní motivaci.

V USA je vliv církvi všeobjímající, až vlezlý. Hezky je to vidět na letošních primárkách (2012). Všichni republikánští kandidáti na prezidenta se v diskusích zapřísahají Bohem, hovoří o křesťanských rodinných hodnotách, občas přidají historku o tom, jak byli včera na lovu a složili jelena (láska k puškám je pro konzervativce stejně svatá jako láska k Ježíšovi), děkují Bohu desetkrát v jedné větě, a ze sklenice na pulťuku uskrávají místo minerálky svícenou vodu.

Jak přitahuje předvolební boj, i Obama začíná hovořit o Bohu častěji než předtím. Chápu, že chce odlákat Republikánům voliče, ale u mě kvůli téhle póze přichází o část sympatií. Možná se však pletu a prezident skutečně cítí svou víru tak silně, že ji impulzivně rozebírá v médiích.

Dawkins vnímá dusivý vliv církvi (víry) podobně. V Čechách nám však tato zkušenost chybí. Zřejmě proto mnozí kritici cítili potřebu se proti tónu Božího bludu ohradit. **Vycházejí z naší civilizační zkušenosti a odvahy postavit se dogmatu vnímají jako fanatismus opačné polarity. (Zvýrazněno redakcí IK.)** V českých reakcích je Dawkins nazýván dogmatikem a přirovnáván ke komunistům. Editoři českého vydání Božího bludu dokonce uznali za vhodné „vybalancovat“ knihu hanlivým doslovem Stanislava Komárka (který na Youtube nesouvisle fantazíruje, že Dawkins boří etablované náboženství, protože zakládá svoje vlastní).

O čem tedy Boží blud je? Ve zkratce nastíním obsah několika kapitol. Jedna z nich se jmenuje Boží hypotéza. Dawkins tvrdí, že existenci Boha je možné považovat za jednu z vědeckých hypotéz a lze ji podrobit běžnému testování. Testována byla třeba účinnost modlitby. Pacienti byli rozděleni na dvě skupiny a za jejich uzdravení se modlili dobrovolníci. Lékaři, nemocní ani dobrovolníci nevěděli, komu jsou modlitby určeny (dvojitě slepá klinická studie). Výsledek? Nemocní, za které se modlili, se léčili stejně úspěšně jako ti bez modliteb. Závěr: Modlitba je neúčinná. Věřící tato studie asi nezviklá, ale jako vědce mě to zaujalo.

Další kapitola rozebírá filosofické důkazy Boží existence. Existuje jich celá řada (křesťané měli dva tisíce let na jejich formulaci, ostatní ještě déle). Když použijete metod, kterými bývají běžně testovány vědecké hypotézy, nedopadá to pro Boha dobře. Jiné než filosofické důkazy Boží existence bohužel nemáme. I když je Nový zákon zajímavá sbírka, autoři nejsou očití svědci. Ježíšovo působení nepotvrzují doboví historici, přestože byli Římané pilní psavci. Chybí nám nezávislá svědectví potvrzující i pouhou Ježíšovu existenci.

Následující kapitola pojednává o podstatě morálky: Proč jsme dobří? Osobně mě už unavuje neustálé kázání amerických duchovních autorit i televizi, že morálka je neodmyslitelně spjatá s vírou. Nevěřící se sice občas můžou chovat vlídně, ale v komplikovaném světě jsou údajně stejně ztraceni jako Karkulka v černém lese. Protože nerozpoznají ve vlkovi d'ábla, potkají se s babičkou v zaživacím traktu psovité šelmy. Morální poučení: Pokud nečtete Bibli, skončíte tam taky. Tak jednoduché to však asi nebude. Něco mi říká, že neexistuje spojitost mezi morálkou, vírou a inteligencí. Už jsem potkal nemorálního inteligentního věřícího, stejně jako nevěřícího morálního tupce.

Zajímavá je kapitola o tom, proč jsou náboženství a církve tak nepřátelské vůči ostatním vírám. V Evropě jsme se po staletích náboženských válek unavili a nadšení pro křížácké války vyprchalo. Amerika a islamisté jsou však pořád na koni. Ustupovat z dogmatu není kam. Pokud ustoupíte, přichází osvícenství, náboženská vlažnost, úpadek mravů a nakonec se kostely (mešity) změní v diskusní kluby, kde se hraje bingo. Ve finále budete věřit i tomu, že homosexuálové mají právo vstupovat do manželství a adoptovat děti.

Oslovila mě také kapitola o indoktrinaci dětí. Nedávno jsem venčil své ratolesti na hřišti a přiběhla k nám sedmiletá holčička v princeznovských šatičkách. Pochlubila se mi, že byla na prvním přijímání. V jejím podání byly bílé šaty a hrdost rodičů důležitější než oplatka, kterou jí vsunuli do úst. Pochopitelně. Náboženským rituálům jsou děti vystaveny dřív, než získají vlastní rozum, osobnost a kritické myšlení. Nezáleží na tom, jestli jste mohamedán nebo protestant, až vyrostete a půjdete ke confirmaci, svou příslušnost k dogmatu potvrdíte, abyste nezklamali rodiče. Jeden ze spolupracovníků svou confirmaci líčil s odstupem dvaceti let. Nedali mu na výběr ze světových náboženství. Ani mu nevysvětlili filosofické důvody k víře či nevíře. Jen očekávali, že odkývne to, co se léta učil v nedělní škole. A tak se stal řádným členem kongregace a společnosti. Je to silnější pouto, než si možná myslíte. Kdyby „svou“ víru ztratil, trpěl by doživotním pocitem viny. Jednoho dne jeho rodiče zemřou, ale on bude stejně chodit do kostela. Kdyby nešel, kňučel by doma jako Pavlovův pes, který očekává trest za špatné chování.

V bohatých zemích lze vyzorovat dlouhodobý pokles počtu věřících. USA se z tohoto trendu vymykají. Není moc jasné proč, ale já mám tuto teorii. Náboženský fanatismus patří k původním ingrediencím amerického snu. Stalo se to tak: Po rozštěpení křesťanské víry na spoustu protestantských sekt se to v Evropě mlelo. V sedmnáctém století se však objevila šance emigrovat do nové země za svobodou. Nikoliv za svobodu, jak ji chápeme dnes, ale za možnost svobodně vyznávat svoji víru. To bylo ve středověku skutečně důležité. V Nové Anglii měli od začátku nejsilnější vliv puritáni a ti nastavili poměry v kolonii tak, že následující sekty se musely stěhovat jinde. Je fantastické studovat historické prameny, jak se kolonisté od začátku hádali o pravou víru, a přestože byli obklopeni divochy, přece se okamžitě začali odštěpovat odpadlíci, kteří odtáhli do lesa hledat tu „svoji“ svobodu. Celé skupiny a sekty se stěhovaly do dalších amerických kolonií, proto má dodnes každý americký stát trochu jiný charakter, zákony a náboženské složení. Například v Massachusetts máme poměrně hodně katolíků (i když nepřevládají), zatímco v jiných částech USA je jich jako šafránu.

Jedna historická perlička: Když bostonský katolík John F. Kennedy zvítězil v prezidentských volbách, bylo to překvapení. Jako příslušník minoritní církve neměl mít šanci (katolíků je v USA 24 %, což sice je druhá nejpočetnější církev, ale když sesypete protestanty na hromadu, je jich mnohem víc). V politice prostě pomáhá mít podporu souvěrců. Proto mají republikáni takový problém s kandidaturou Mitta Romneyho. Lidé na



něho koukají skrz prsty ne proto, že vyznává praštnou víru, ale proto, že vyznává jinak praštnou víru, než je ta jejich. Horší varianta by byla jen, kdyby nevěřil vůbec. Informace o procentech věřících v jednotlivých státech USA najdete na <http://religions.pewforum.org/maps>.



Jak jsem řekl, hlavní slovo v USA mají protestantské církve, které jsou konzervativnější než katolíci. Třeba o zařazení evangeliků svědčí to, že se při křtu musejí potopit pod svěcenou vodu celí. Jinak se to nepočítá. Mají na to speciální bazény. Američtí prezidenti byli episkopalisté-anglikáni (10), unitaristé (4), presbyteriáni (9), členové holandské reformované církve (2), metodisté (3), členové církve Kristových učedníků (2), baptisté (4), kongregacionalisté (1), kvakeři (2), metodisté (3), nezařazení křesťani (6) a zmíněný jeden katolík. Ateisté jsou nevolitelní. Číslo se mohou lišit podle zdroje, protože prezidenti během života měnili vyznání.

Od té doby, co jsem nabral rozum, hledám Boha. Ještě jsem ho nenašel. Na slepou víru jsem moc skeptický, na filozofickou víru nemám národu. Irituje mě, když je někdo inteligentnější než já. Náboženství mi bylo nejsympatičtější na vojně, jako protiváha totální pakárně. Bohužel, dogmata náboženství jsou taky totalita. Složitě organizační struktury kléru ve mně vždycky vzbuzovaly podezření. Přitažlivější se zdají nezávislé komunity věřících. Právě v nich se však v USA dějí ty nejhorší excesy samozvaných proroků. Doby, kdy byla Amerika téměř prázdná země a každý šilenec si mohl najít svůj klidný kout, jsou už pryč. Srážky názorů se sousedy, orgány v trestním řízení a vedlejšími státy jsou v našem světě nevyhnutelné. O to víc se stávají nedoložitelná, ale nevyvrátitelná dogmata nebezpečná.

Skupina věřících v září 2001 ovlivnila můj život. Do práce musím chodit pouze hlavním vchodem, prokázat se magnetickou kartou, usmát se na ostrahu. Cestování letadlem je nepříjemné, pořád mě osahávají. Když chci poslat vědeckým kole-

gům do Evropy balík, musím ve firmě vybíhat komplikované exportní papíry. Další věřící zase zařídil, že až dám tento text na internet, vyhledávače NSA v něm najdou kombinace slov jako terorista a antrax a následně mi proskenují emaily.

Přesto jsem hledání Boha ještě neopustil, i když to jde ztuhá. Jako bytostný individualista (kverulant) nepřijímám pokyny bez otázek. Přestože víra obsahuje v principu chlácholivé myšlenky, zjednodušení mě irituji. Antropický princip je jen jedním z nich. Bůh jako vlnová funkce, to beru, ale proč by měl Bůh vypadat jako člověk? Stvořil nás Bůh (z hlíny nebo skrz evoluci) dokonalé? Těžko. Podívejte se na zuby, kolenní kloub, senilitu a tupozrakost. Někdo něco odflákl. Jsme prý vrchol tvorstva, ale když se po ránu podívám do zrcadla, jsem skeptický.

Můj kamarád Alexej má pro antropický princip toto vysvětlení. Vytvořit víno, pivo a dobré jídlo v sobě zahrnuje netriviální procesy. Je to tak komplexní chemie, že i Bůh s tím má problémy. Proto vytvořil člověka k obrazu svému, aby pak tvor, vybavený stejnými chuťovými receptory, optimalizoval požadované produkty cestou mnohočetných pokusů a omylů. Výsledkem je, že si Bůh může užívat božských nápojů a krmě, aniž by je musel vařit sám.

Antropický princip je hezky vidět na osobě Krista. Bývá zobrazován jako vysoký plavovlasý sympáček evropských rysů. Chodí v bílé říze jako hipík a umí měnit vodu ve víno. Kristus však byl židovského původu, takže měl spíš menší postavu, černé vlasy, nos jako skobu a neholil si licousy. Protože se postil na poušti, byl do temna opálený a trpěl ledvinovými kameny šťavelan-vápenatého typu (jeho dieta sestávala z míny vody, kořinků obsahující šťavelany a trvanlivých sýrů bohatých na vápník).

Antropický princip mají rádi i kosmologové. Podle nich byly údajně čtyři základní fyzikální síly držící pohromadě atomy vyřaděny tak, aby v takovém vesmíru mohl vzniknout člověk. Tahle teorie je populární, jiní částicoví fyzikové ji však vyvracejí (Victor J. Stenger). Podobně je princip obsažený i v přesvědčení, že člověk je cílem evoluce. Zlatý voči. Evoluce poběží ještě dlouho poté, co my tu nebudeme, a tím my myslím lidstvo.

Hledání boha je těžké. Nedávno prošlo Springfieldem, třetím největším městem v Massachusetts, tornádo. To se běžně nestává a ještě překvapivější byla jeho ničivost. V rádiu jsem zachytil rozhovor otce, který běžel do patra zachránit své děti. Otevřel dveře s baterkou v ruce a ve strašlivém řevu větru uviděl, jak stěna domu mizí a s ní i postel s jeho synem. Otec později vypověděl, že kdyby syn zahynul, ztratil by v tu chvíli svou víru. Naštěstí kluk spatřil v tmách tunel světla, a když do něho vstoupil, zjistil, že je to kužel tátovy baterky. Tenhle příběh mnou otřásl. Ne proto, že ten dobrý muž chtěl zavrhnout svou víru, ale protože si ji udržel. Ano, jeho syn přežil bez úhony, ale o ulici dál zemřely jiné děti. Bydlely v sousedství, on však přesto věří v Boží dobrotu. Kde je jeho empatie? Domníval se snad, že ti hříšníci si smrt zasloužili?

Ameriku vybudovali náboženští horlivci, kteří ještě neměli čas dostatečně vychladnout. Touží po návratu ke kořenům, modlí se před každým jídlem a chtějí ve školách zakázat Dar-

wina, protože uráží dobrý vkus. Kdo by chtěl mít chlupaté předky? Přesto tu existuje mnoho poloh mezi dvěma extrémy: věřící – ateista. Potkávám tu fanatiky, silně věřící, vlažně věřící a lidi, kteří berou kostel jako příležitost domluvit si s instalatérem výměnu bojleru. Jsou tu i neutrálové, kteří kostel nemusí, ale jsou přesvědčení, že na tom stvoření něco bude. Zním i osvícence jako Einstein a devadesátí devíti procentní ateisty, jako Dawkins. Najde se i pár militantních ateistů.

Přiznám se, že obě krajní polohy jsou mi nesympatické. Proto jsem vyvinul tento test, který spolehlivě odhalí náboženské fanatiky. Za každou odpověď ano si dejte bod, a jestli dosáhnete plného počtu, tak s vámi na vandru nejdu.

1. Myslíte si, že se neandrtálci smaží v pekle, protože neznali Krista?

2. Myslíte si, že peklo je správný koncept, přestože jeho spaliny produkují skleníkové plyny?

3. Otázka pro muže: Je váš životní cíl vyspat se s Britney Spears a stát se Alláhovým mučedníkem?

4. Otázka pro ženy: Věříte, že antikoncepce je ďáblův nástroj, protože Bůh nám dal za úkol zalidnit Zemi?

5. Soudíte, že je přípustné si dělat srandu z Mohameda, ale Ježíš je nedotknutelný?

6. Až jednou archeologové najdou kosterní pozůstatky Ježíše Krista a genetický test potvrdí, že jeho rodiče leží vedle ve džbánech s nápisy Marie a Josef, budete tvrdit, že se jedná o kontaminaci DNA, protože džbány ležely příliš dlouhou dobu příliš blízko sebe?

7. Jestli Ježíšova DNA ukáže příbuznost pouze s Marií, budete tvrdit, že zbývající půlka sekvence musí pocházet od Boha? I když bude obsahovat geny indikující zvýšené riziko srdečních chorob a cukrovky?

8. Myslíte si, že komunisté nenáviděli náboženství, protože Ježíš představoval nežádoucí konkurenci v souboji kultů osobností a věděli, že Stalin prohraje, i když mu vyretušují uhry?

9. Je vám Abrahámův Bůh sympatičtější, než ten vyměklý novozákonní? Poslechli byste ho, kdyby vám přikázal zařadit svou vlastní syna?

10. Byl panteista Giordano Bruno stejný kacír jako Jan Hus a zasloužil si stejný konec?

11. Nesnášíte Františka z Assisi, protože smíchem znevažuje víru? Nebo kvůli tomu, že začal jako hříšník, děvkař a voják?

12. Je možné retrospektivně (posmrtně) přestoupit na pravou víru, nebo jsou praotec Čech, Aristoteles a staří Egyptané navždy exkomunikováni z nebe?

13. Přestože církev Adventistů už po sto padesáté posouvá předpověď soudného dne, hodláte zrušit předplatné novin na rok 2013?

14. Až se jednoho dne roztrhnou nebesa, budete mlátit výtiskem Interkomu o stůl a nadšeně ječet: „Gilar, dělal sis srandu z Apokalypsy, a tady to máš!“?

Přestože byl Dawkinsův Boží blud v Čechách přijat bez nadšení a dokonce s rozpaky, v Americe je to bestseller. Zřejmě je tu dost lidí, které oslovil stejně jako mě. Moji američtí kamarádi

si občas povídají o tom, jak nechápou, že někdo může nevěřit v Boha. Ó jaká hrůzná prázdnota se musí nacházet v bezvěrově duši! V takových chvílích postávám opodál a nechávám si komentáře pro sebe. Dawkins mě povzbudil, abych se přestal ošivát a řekl, co si myslím. Ateisté si zaslouží stejný prostor jako věřící.

Když jedete autem po dálnici v jižních státech USA, každá druhá rozhlasová stanice vás obrací na víru. Občas je to hustá melasa. Na televizních kanálech můžete najít show náboženských šarlatánů, kteří dotykem ruky léčí pět případů epilepsie, chudokrevnosti nebo rakoviny za minutu. Slepí chodí, hlušší vidí, nebo jak to vlastně je. A všichni to žerou a strkají jim do kapsy příspěvky na kostel. V této zemi se noví ateisté prostě museli přihlásit o slovo.

A jak je to s Dawkinsovým fanatismem? Kolega z Léčiv v Dolních Měcholupech mi vyprávěl tento příběh. Na oddělení si občas odlili etanol (přísady do mastí) a vyráběli si na směně rum. Čistý alkohol se míchá v poměru čtyři ku šesti s vodou, přidá se rumová tresť a směs se nechá „zakulatit“. Jednou takhle popíjel se třemi požárními technikami na odpolední směně a dostal se domů až pozdě večer. Byl mu šoufl, pak ještě hůř a nakonec dostal chuť se opít. Pořádně. Zašel do hospody a obracel do sebe jednoho panáka za druhým. Ráno zaspal a přišel pozdě. Ve vrátnici na něho koukali jako na zjevení. Teprve na oddělení mu řekli, že ho všichni považovali za mrtvého. Vědělo se, že pil s požárními technikami, které našli ráno tuhé. Otrava metanolem. Kolega měl štěstí, že etanol je antidotum při metanolové otravě. Svou záchranu přičítal panence Marii, která mu v počínajícím deliriu vnukla myšlenku, že má jít do hospody. Od té doby občas zajde do kostela, zapálí svíčku a pomodlí se k bohorodičce.

Přes Dawkinsovu zapálenost pro věc nevěřím, že by po vyslechnutí tohoto příběhu cítil potřebu převracet kolegu zpátky k ateismu. Ani já to nepovažuji za nutné. **Martin Gilar**

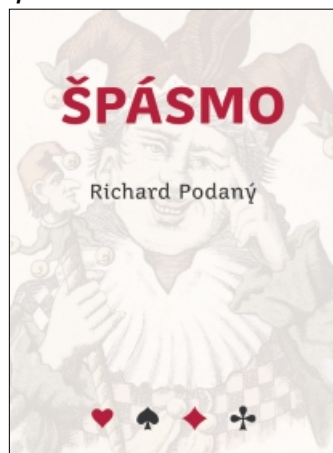
Richard Podaný : 50

Jest to neuvěřitelné, ale Richard Podaný oslavil 3. května ty nejkulatější kulatiny. Nakladatelství BB/art vydalo při té příležitosti sbírečku jeho veršů *Špásno*.

Čtenáři Interkomu už některé znají, třeba palindrom MORD. Zde jedná na ochutnávku (vybraná, aby se vešla :-)

VÁHAVÁ HANA

Sahala Hana na hada
Sahala, i když nerada
Na hada Hana sahala
Sahala, i když váhala
Na hada sahala Hana
Plakala, byla zklamaná
Váhavá Hana
Plakala sama



Epický, klasický

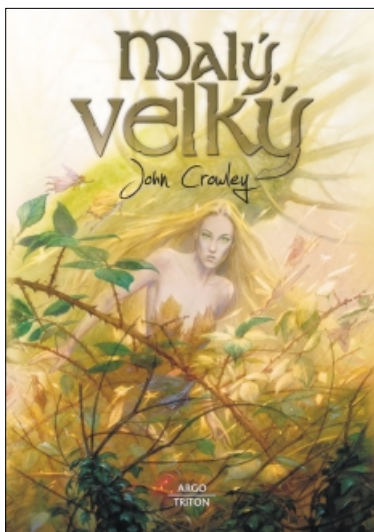
Román je to nepochybně velký, jak už řečeno v titulku. Americký autor **John Crowley**, jemuž bude napřesrok už sedmdesát let, vstupuje poprvé na náš trh, a to hned svým nejslavnějším dílem, od jehož prvního vydání uplynulo letos rovných třicet let.

Světovou cenu fantasy, kterou za román *Malý, velký* obdržel spolu s nominacemi na Huga, Nebulu i Locus, by v dnešních časech asi už nezískal. Nebo možná ano, ale takto koncipovaným a napsaným knihám se oborové ceny fantastického žánru spíše neudílejí. Fantasy se dnes píše jinak a autoři Crowleyova typu jsou fanoušky fantastiky ponecháváni napospas mainstreamu. Ten si koneckonců Crowleye mazaně přivlastnil hned po vydání *Malého, velkého*, přelepiv visačku „fantasy“ umělečtějším epitetem „magický realismus“. Fantasy může být pyšná na to, že jeden pojem lze nahradit druhým vcelku bez bolesti, ale problém s vměstnáním Crowleyova majstrštyku do přihrádky, kde by si ho spolehlivě našel čtenář toho či onoho gusta, trvá.

Třicet let uctivých rozpaků nad velkým románem, který za tu dobu nakynul v opravdovou klasiku žánru, způsobilo, že román už je zase s pýchou řazen čistě do fantastiky, i když se umísťuje do sousedství velikánů typu **Tolkiena** či **Peaka**, ba i přirovnání ke **Carrollově Alence** se dočkal. Nesdílí foch s **Márquezem** či dalšími magickými realisty, takže lze mít za to, že čas snad alespoň tento spor rozhodl.

Malý, velký je jasná fantasy. Fiktivní svět románu, říše Férie, přestože propojená s naší realitou minimálně tak, že za výjimečných okolností lze z jednoho prostředí přecházet do druhého a výjimeční jedinci si existenci jiného světa uvědomují, je svébytná jak ve vnějším prostředí, tak i v našem myšlení i činění, což v magickém realismu nebývá vždy pravidlem. Jen co se za naším současníkem a natěšeným ženichem Smokym zavrou lesy obklopující Hvozdné, sídlo Pivodových, rozbíhá se

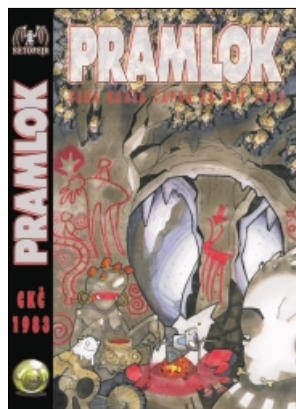
v podstatě autonomní děj. Pivodovi, to je rodina žijící na „druhé straně“, uvnitř soustředných kruhů, které lidská noha nepošlepe, třebaže bytosti, jež tam žijí, se navenek jeví velké jako plamen svíčky, byť sobě navzájem jsou urostlé jako my...



Děj... I v tom je Crowleyova fantasy svéhlavá a staromódní, a i proto je odsouvána na piedestal, jemuž se i masový čtenář ukloní, ale pak sáhne po něčem přijatelnějším, nechceme-li říci přímo akčnějším. *Malý, velký* není skutečně vzor akční fantasy. Děj plyne jako v pomalu tuhoucím jantaru, a to se všim všudy – i s přízračným nasvícením, nebyvalými vypravěčskými zákonitostmi, rozmlžeností. A vlastně to ani není děj, jen volný řetěz na sebe navazujících vyprávění, jak se před čtenářovými očima zhmotňují osudy generací obyvatel říše fantazie Férie. Nic zde není dostatečně skutečné, aby se to dalo pevně uchopit bez rizika, že to proteče mezi prsty, vše připomíná spíše sen s mistrně propracovanými detaily a sugestivní atmosférou, ale rozplývající se a proměňující se v něco jiného při každém posunu zorného úhlu.

Kdo se zmožil na kritiku, právě tuto absenci dějového tahu Crowleyovu románu vyčítal. Zároveň ale jako by tím každý takový kritik stvrzoval klíčovou tezi knihy, která je nad všechny chybějící dějové zvraty, vzruchy a akce. Crowley líčí svět, v němž je fantazie vytačována na okraj reality, do x-tého soustředného kruhu, kde se jí sice daří dobře, ale existuje tam ve stále silněji doléhající izolaci, kam je pro našince z této reality stále těžší proniknout. Nevídaná rodinná stavba Hvozdné je pro člověka z nedalekého Města stejně představitelná jako svět víl pro jedince bez potřeby fantazie. K nim jistě nepatří John Crowley, ale už pro nejednoho čtenáře může být jeho stěžejní dílo v tomto ohledu náročným prubířským kamenem.

John Crowley: Malý, velký. Přel. **Adéla Bartlová**, Argo/Triton, Praha – Kroměříž, 2011, 528 s. **Roman Lipčák**



Pramlok 1983 – CKČ rok druhý

Ročník 1983 Ceny Karla Čapka se od předchozího, prvního, lišil v několika směrech. Zatímco účast v prvním ročníku byla pro mnoho autorů jen otázkou náhody, díky níž se dověděl o nenápadném inzerátu v Mladém světě, o rok později již bylo povědomí o existenci soutěže značně rozšířené a ukázky své práce poslala značná část tehdejších adeptů sciifistického řemesla.

Zásluhu na tom mělo několik článků v denním tisku, které se o Ceně Karla Čapka 1982 zmínily, ale hlavně setkání autorů soutěžních prací a fanoušků science fiction v Pardubicích konané právě před třiceti roky, které o rok později založilo tradici dodnes pořádaných Parconů. I díky tomu mezi oceněnými najdeme autory, kteří v soutěži v několika následujících letech zvítězili.

Oproti předchozímu ročníku vzrostla nejen celková kvalita soutěže, ale i kvantita zaslaných příspěvků. Místo dvou stovek došlých povídek jich tentokrát před porotou ležel více jak dvojnásobek, přesně čtyři sta třicet sedm. Tento počet byl v třicetileté historii CKČ překonán zatím jen v roce 1989, kdy se lidé už přestali bát, ale ještě nemuseli „makat“ – tehdy jich bylo ještě o dvacet šest více.

Z předmluvy Zdeňka Rampase

Soma secundarium – trochu jiná kniha

Absurdní. Úchylné. Bizarní. Groteskní. Šokující. Slova, která se při čtení Vaňkovy knihy *Soma secundarium* derou na mysl. Posuďte sami: hlavnímu hrdinovi je Kocour, v podstatě obyčejný kluk. Jeho bratr Ernest žije v Kocourově bříše (připomnělo mi to román Bohuslava Vaňka-Úvalského *Brambora byla pomeranč mého dětství* a hlavního hrdinu Piolina, který má pro změnu dvě hlavy). Někde u žaludku, v propletení střev. Oba se pohybují (společně, neboť jinak jaksi nemohou) v bizarním, absurdním světě, kde je nakupování v obchodě se smíšeným zbožím noční můrou (co kdyby vás zahlédl Prodavač?!), kde Mikuláš není příjemný stařík odměňující hodné děti, ale něco, co byste určitě nechtěli potkat („*Záblesky zmatené lampy /.../ ozářily jeho tvář. Byla to úděsná rudá propast, jáma věčného hlasu, lemovaná kruhem zubů. Ohromných zubů.*“ – str. 109), kde na každém rohu číhá Velká Zlá Věc a kde se vám nejlepší přátelé (a vlastně jediní) mohou sežrat navzájem a přeměnit v něco hnusného a pavoukovitého. Stačí? A to je teprve začátek...



René Vaněk předkládá neobvyklou vizi světa – světa postapokalyptického, snově surrealistického i temně hororového. Světa úchylného, a to ve všech významech toho slova, pozitivních i negativních. Autor začíná koncem (první kapitola se totiž jmenuje *Konec*). *Dalo by se říct, že jediné, co mám, jsou vzpomínky*, říká v první větě vypravěč, čímž dává najevo, že vše následně bude čirá retrospektiva. Postupně se seznamujeme s některými zvláštnostmi Vaňkova světa a s postavami knihy. Kromě Kocoura samotného jsou to jeho dva sourozenci (kteří vlastně nejsou sourozenci, pouze vrstevníci žijící v jakoby rodině), Klára, která se celou dobu projevuje jako to, co bychom nazvali normální, a Fritz, zbabělý, sadistický a zvrácený charakter. Sympaťák. Těž miláček a největší oblíbenec Tety – která v rámci jakoby rodiny (jak jste si jistě všimli, zavádím tuto frázi jako terminus technicus) plní funkci matky. Abychom jakoby rodinu doplnili, zbývá Tařka: „*Zavalitý primitiv seděl jako vždy před televizní obrazovkou, bublavě chrápal a v tom svém vypelichaném, litry moči proceděném ušáku, spíš než lidskou bytost připomínal obrovský člověčí buřt, vybavený malou plešatou hlavou a čtyřmi komicky krátkými končetinami.*“ (str. 39) Jakoby rodinu doplňují další postavy, například Fanatik, renesančně vzdělaný učitel všech tří dětí se sklony, které plně vyhovují zvolenému nomen omen, Dante a Vrkoslav, Kocourovi vrstevníci a kamarádi, nebo sousedka Růženka.

Obyvatele bychom měli – ale v jakém světě žijí? Je to v první řadě svět, který není nijak definován. Pravidla jsou stanovená a nikdo se neptá, jak nebo proč je svět takový, jaký je. Má rysy světa po apokalypse (prázdnota, město s pramálo obyvateli, z nichž mnozí jsou pololidé /něco jako neandrtálci/ nebo popeláři / „*Takový můj pomyslný budík byla nepočtená tlupa*

popelářů, sídlících v jedné ze sklepních kójí protějščího domu. Každý den, přesně za pět minut šest, se všichni vystrachali sklepním okénkem do ulice, vrhli se mlsně na popelnice, překotili je na zem a začali dravě hodovat na tom, co bylo prohlášeno za nepotřebné a štítivě upuštěno do smetí. Když jsem byl malý, děsila mne popelářská monstra jako nic jiného.“ – str. 16/, rozkládající se civilizace atd.), ale mnohé funguje podobně (nebo převráceně) jako v našem světě, existují obchody, před pár řádky zmínění popeláři, Vánoce i škola (přestože ta je prázdná – až na Školníka, opět jedna z postav, kterou byste potkat nechtěli...). Obrazy světa téměř normálního se prolínají se surrealistickými vizemi říznutými hororovými scénami. Takto vypadá část nákupe v kapitole *Směšené zboží*.

„*Jakmile jsem měl v košíku patnáct rohličků, posunul jsem se dál. K chladicímu boxu. Mléko a máslo. Tady bylo oproti jiným částem obchodu alespoň trochu světla, protože ve vnitřku zlověstně hučícího zařízení se převaloval namodralé světélkující opar. Zatnul jsem zuby a nahlédl do útrob boxu. U dna se mezi vším možným plazili tiše kňourající kojenci, pokrytí vrstvičkou jinovatky. Jejich buclaté prstíky neohrabané dorážely na uzávěry lahví s mlékem. Měli obrovský hlad. Někteří z nich byli k láhvím přimrzlí rty, žalostně kňourali a marně se pokoušeli odtrhnout. Chvilí jsem v oněmění sledoval tu srdceryvnou scénu a bojoval s vlastní měkkou povahou. Kdybych neodolal, jednu z lahví otevřel a nemluvíta se napíla, stalo by se něco strašného. Tuhle chybu jednou udělala Klára. Od té doby chvílemi koktala a velkým obloukem se v kuchyni vyhýbala ledničce.*“ (str. 21)

Kocour vezme mléko a vydá se ještě Tařkovi pro pivo:

„*Odložil jsem košík na podlahu a nahmatal pivní láhve. V tu chvíli ustal zvuk kotoučové pily a obchodem se rozhostilo tiicho rušené jen šelestem a chichotáním všech těch maličkých zlých tvorů, kteří Smíšené zboží pojali za svůj domov. Zadržel jsem dech a ztuhl. Slyšel jsem, jak se Prodavač šourá ze svého brlohu za pultem. Jeho nozdry do sebe začaly vtahovat atmosféru obchodu. Sípalo to, jako když se někdo snaží dýchat úplně zahaleným nosem. S každým jeho nádechem jako by mi podél páteře někdo přejel kostkou ledu. Několik okamžiků plných nepopsatelné hrůzy jsem čekal, že zaregistruje moji přítomnost, že zuřivě zaburácí a rozeběhne se ke mně, ale naštěstí se po několika vteřinách vrátil k pile, znovu ji zapnul a pokračoval v rozdělané práci.*“ (str. 22)

Jsem toho názoru, že kdyby nakupování v našem světě probíhalo tímto způsobem, nebyly by super- a hypermarkety zdaleka tak plné...

Ústřední příběh je rozmělněn množstvím digresí, dozvídáme se o Kocourově „iniciaci“, když poprvé potká Danteho a Vrkoslava (úkolem je jít do chatrče čarodějnice a udělat křídou

Kupředu pravá!

Tak jako Stark, hlavní hrdina a vypravěč této knihy, se ve 40. letech probouzeli Phil Marlowe, Sam Spade nebo o pár let později Lew Archer – tedy pokud nám jejich duchovní otcové dopřáli myšlenku na to, že hoši z drsné školy také spí. Ztěžkle, téměř tak vyčerpaně, jako když uléhali, zdráhavě, a to nemuseli poslední fázi předešlé noci ani zakalit bourbonem. Marlowa & Co. jsem nikdy vstávat neviděl, zato jiného chlapíka ano, a i toho mi probouzející se Stark dílem připomněl: takhle procítal Sam Lowry v *Brazílu*, hlava z toho člověka rozbolela za něj, z té zpěčující se techniky, z hrůz groteskní totality venku, které divák prvních minut filmu ještě neviděl, jen je tušil při pohledu na jeho zbledovanou tvář.

Tyto dva inspirační póly zmiňuji v začátku recenze prvotiny (publikována 1994) někdejší velké naděje britské SF záměrně: Marlowe jako by se v ní setkával s Lowrym, přesněji řečeno s jeho světem, a tón knihy se nese v duchovní syntéze jednoho s druhým. Houževnatého nezmaru Marlowa vypustili do světa zvrácené dystopie jako vyhrězlé z mysli *Terryho Gilliana* a jeho následníků, ať se jmenují *Douglas Adams* či *Grant Naylor*. Lowry by v ní zřejmě nepřežil stejně jako v Brazílu, náš hrdina přežívá snad i proto, že se nejmenuje Marlowe, nýbrž Stark (nikoli Parker, protože to jméno už bylo obsazené... a *Westlakeovi* příznivci už snad vědí...), a postrádá tedy našťástí jeho emocionální angažovanost. Je chladný, odtaziť, regeneruje se ironií a sarkasmem, maká, jak má a protože musí, ale srdce má jinde, což mu umožňuje nejen přežít, ale být i vtípným a notně cynickým pozorovatelem a vypravěčem.

Je co pozorovat, je co vyprávět, Stark má co dělat, aby to vše předal. Ze Smithovy hlavy se hrnou gejzíry nápadů, drobností, které zprvu skicuji jeho mrazivý imaginární svět a další jej pak prokreslují do ohromujících detailů. To ze Smithovy obrazotvornosti, co čtenáři Stark tlumočí, je v mnoha směrech neuvěřitelné, v neposlední řadě, která je pro účely recenze nejpodstatnější, i proto, že chmurnost se snoubí s groteskou, akční prvky střídá nefalšovaný horor, tedy hrůza, a k těmto proměnám od mantinelu k mantinelu dochází v rámci jedné kapitoly, často i dvou tří stran. Hůře se na to zvyká, méně zkušený čte-

křížek na stěnu – v tomto světě je ovšem čarodějnice velice skutečná a velice nepřijemná: „*Dej sem oči, zmetku,“ zařičela babizna a jako povodeň se začala valit mým směrem.* – str. 78), některé kapitoly jsou věnovány rozhovorům mezi Kocourem a Ernestem, případně Kocourem a Klárou – až se příběh takřka ztrácí. Osobně bych silnější ústřední linii ocenil, stejně jako omezení veskrze zbytečného zvráceného erotična. Ovšem *Soma secundarium* nejvíce těží ze zvoleného prostředí. Autorova imaginace je široká, dokáže čtenáře udržet a překvapit novými objevy, i když kniha funguje i jako celek. Zajímavé je i celkové vyznění – jde o alegorii na současný svět, kde

nář žánru bude asi delší chvíli na rozpacích, co vlastně čte, zda dystopií, komedií, makabrní historiku, v níž se mrtvolky vrší takovým tempem, že by vypadávaly ze stránek knihy, nebýt kanibalů, kteří se o ně dovedou postarat, či noir kriminálku. Než ho Smithova verva dovede k poznání, že mu předkládá tohle vše v jednom. Neukázněně, vpravdě postmoderně, bezohledně, ale poutavě, strhujícím způsobem.

Vyšetřování, jež Starka prožene čtyřmi stovkami stran, je v podstatě podružné. Jistě že v závěru celá konstrukce románu scvakne v jeden monolit, ale jednotlivé epizody, maličkosti, v něm převažují nad celkem – konečnou zmíněný Adams psal na stejném principu. Smithův báječný nový svět nezná evropskou ani jinou unifikaci integraci a je naopak rozdroben na mikrojednotky, samostatné svébytné a jedinečné čtvrti s vlastními vládami, avšak hlavně charakterem. Do některých se nikdo od sousedů nedostal už i stovku let. Až Stark a s ním i my. Taková kaleidoskopická

je žirná metoda pro bujnou imaginaci, jakou byl Smith obdařen.

Nad vlastní záhadou, jejímž vyšetřením je Stark pověřen, a jehož se rutinně ujme, se klene ještě jedna, do které nevidí on, natožpak čtenář, která narůstá děsivě a přitom tajuplně a hrozí hrdinu pohltit, zničit. Podivné tajemství, které přerůstá všechny žánry, s nimiž román koketuje, a odkazuje Smithův román do dickovské roviny, v níž nic není tak, jak se to jeví. Takle nadstavba je dozajista nejspokojivější prvek celé knihy, to díky ní povýšila mezi nejznamenitější reprezentanty žánru druhé poloviny minulého století.

Smith na jeho sklonku vychrlil tři takové majštrýtky, po tomto následovali *Náhradníci* a pak *Jeden z nás*. Poté si „někdejší velká naděje britské SF“ uštlpla ze jména Smitha a pod oběma zbývajícími začala psát stejně samozřejmě a skoro tak dobře horory. Jen prvotina už scházela, aby jeho SF bibliografie v češtině byla kompletní. Epocha se chystá po více než deseti letech k jejich reedici. Už za tento splacený nakladatelský dluh by si zasloužila, aby se knihy po čase neocitly v Levných knihách, jako se to stalo tehdy průkopnickému BB artu.

Roman Lipčik

Michael Marshall Smith: *Není cesty zpět*. Přel. Petra Diestlerová, Epocha, Praha 2010, 464 stran

se ztrácí hodnoty a všechno je postaveno na hlavu? Nebo je základním sdělením obraz rozložené rodiny (Taťka mimochodem až příliš připomíná typickou českou hlavu rodiny – pivo, televize a jídlo jako svatá trojice, vše ostatní je nezajímavé...)? Nebo je kniha o hledání východiska, o nalezení nového světa někde mimo to, co máme k dispozici? Anebo jde o prostou hříčku, která nemá hlubší význam, jenom jej simuluje? V každém případě je Vaňkova *Soma secundarium* knihou neobvyklou a v českém kontextu originální. Proto – jen houšť!

Knihy byla nominována na Cenu Jiřího Ortena za rok 2012.

Hodnocení: 70%

Jan Křeček

Dinocon - zahájení

Dámy a pánové, vážení přátelé, milí dinosauri, vítám vás po třiceti letech ve městě, kde všechno začalo, tedy samozřejmě že to nezačalo samo od sebe, ale začal to někdo. Ale k tomu až za chvíli.

Nejprve, co se to vlastně stalo; přítomní dinosauri to dobře vědí, a i když už občas něco zapomenou, tohle určitě ne, ale jsou mezi námi i mladší čtvrtohorní ročníky a dá se ale předpokládat, že někteří z vás jsou ve skutečnosti mimozemšťané ve vkusně designovaných skafandrech, a proto pro ně trochu podrobněji.

Před třiceti roky kousek odtud v budově VŠCHT na náměstí dnes Čs. legii a o trochu dál na vysokoškolských kolejích v Polabinách proběhlo první celostátní československé setkání fanoušků science fiction.

A to, jak si všichni pamatujeme, bylo velkolepou inspirací dalšího rozvoje fanouškovského hnutí v celém Československu. Stalo se tak přesto, že akce byla zpočátku prezentována jen jako slavnostní vyhlášení Ceny Karla Čapka. Ale k uvolnění nahraděné energie a touhy by tehdy stačilo i méně. Soutěž byla samozřejmě rovněž velice důležitá pro vznik svébytné české SF, ale před těmi třiceti roky bylo nejdůležitější, že se ti správní lidé sešli na správném místě, a to tady v Pardubicích.

Na běžných conech bývá zvykem vyjmenovat vzácné hosty a představit je návštěvníkům.

To by zde bylo jen obtížně realizovatelné, protože vy všichni jste legendy, ale snad to ani nebude tak nutné, protože se většinou znáte, a když ne, snad jsme vytiskli jména na visacích dostatečně velkým písmem.

Nicméně z praktických důvodů, a abychom učinili dobrým mravům zadosť, mi dovoluňte přivítat naše zahraniční hosty bohemistku, překladatelku a propagátorku české SF v Polsku paní Joannu Czaplíńskou, organizátora polské SF komunity Piotra Raka a Mira Páričku z Banské Bystrice.

Jsou zde přítomni všichni autoři z Dinokalendáře a z Dinočasu (nepřehlédněte možnost nechat si od nich podepsat jejich portréty, a pokud zatoužíte po podpisech ostatních přítomných legend, máte v rouře u plakátu pamětní list Dinoconu).

Dále zde potkáte Jiřího Olšanského, kterému zítra pokřtíme knihu *Stroj do lepších časů*, Zdeňka Řeháka, jehož knihu *Štvanice* si můžete koupit v Dinoknihkupectví, a můžeme se pochlubit účastí tří autorů ze za chvíli křtěného Pramloka 1983, Ivana Kmínka, Františka Novotného a Martina Petišky. Je tu mezi námi i vydavatel Pramloka Karel Petřík Netopejř.

Na stánku jsou i knihy dalších autorů a porotců prvních let CKČ, Ladislava Szalaie, Jardy Weise, Pavla Weigela a Ondřeje Neffa, z nichž zde většina rovněž je nebo se ukáže zítra.

Marně se asi rozhlížíte, kde je Pavel Poláček, pořadatel těch úplně prvních Parconů,

Bohužel, v době, kdy si Petr Baubín spočítal, že právě v tyto dny uplyne přesně 30 let od prvního pardubického setkání, Pavel Poláček měl již domluvenou cestu po jihovýchodní Asii; Pavel (nebo my) má v tomhle opravdu smůlu, když si na něho Československý Fandom po letech vzpomněl a vyznamenal jej

svou nejvyšší cenou Mlok, tak byl také někde u všech (šikmookých) čertů. Původně jsme chtěli využít jeho návštěvy Koreje a Jardy Olši, jr., který je tam nyní českým velvyslancem ke skypové konferenci přes osm časových pásem, ale jestli se Pavlovi nezměnily plány, tak je právě teď v nějaké rybařské vesničce na Fušálu nejspíše po stopách hrdinů Červeného trpaslíka.

Když se to Pavel dověděl, napadlo ho, že místo sebe, Poláčka, nám sem pošle velkého Poláka, Piotra Raka.

S Pavlem jsme se ale mohli setkat jako s obětavým organizátorem Eurocon-Parconu v Českém Těšíně v roce 2010, Pardubické Parcony ale nedělal jen Pavel Poláček, vždycky měl spolehlivého parťáka v muži, kterého jsme už přes dvacet let na žádném conu neviděli, a pokud jsme ho zahlédli třeba v televizi, měl na sobě obvykle uniformu policejního plukovníka. Přivítáme potleskem Pavla Křivku.

Ovšem nejen Pavlovi Poláček a Křivka udělali Parcon takový, jaký ho posledních třicet let známe. Je tu s námi Ondřej Neff, který dal Parconům jméno, Jaroslav Veis a Pavel Weigel, porotcové prvních ročníků ceny Karla Čapka, a samozřejmě i několik vítězů této soutěže, v čele s Ivanem Kmínkem, vítězem ročníku 1983. Bohužel vítěz úplně první Ceny Karla Čapla Láďa Kubice několik málo let po svém triumfu zemřel na následky dopravní havárie.

Dámy a pánové,

tak nás v roce 1982 a několika dalších každý čtvrtek oslovoval muž, bez kterého by naše SF hnutí vypadalo určitě jinak a zcela jistě ne lépe.

Jestliže Parcon vynesl naše SF hnutí na oběžnou dráhu, Ponrepo Marcela Grüna jej tam stabilizovalo. Ve frontách na lístky a během představení se vytvářely vazby důležité pro mnoho následujících let.

Ale nebudu prozrazovat, co si zítra můžete poslechnout v pořadu věnovaném tomuto počín.

Jen připomenou větičku z Dinokalendáře: *6. října 1982 zahajuje promítáním filmu 451 st. F v pražském kině Ponrepo Marcel Grün cyklus „SF FILM“.*

A ještě než se pustíme do křtu Pramloka, pár technických poznámek: Vítězné práce prvního ročníku CKČ jste našli ve svých materiálech, je to kniha Pramlok 1982, pokud ji už náhodou máte, tak vám ji Tomáš Štípský v knižním stánku vymění za Pramloka 1983.)

Pokud se vám bude něčeho nedostávat, tedy hlavně informací, obraťte se na organizátory, to jsou ti se zelenými visacími a spěchajícím robotem. Váš robot, jak jste si jistě všimli, v pohodě sedí. Organizátoři jsou tu jen o chvíli déle než vy, takže se na ně nezlobte, pokud vám přes všechnu snahu nepomohou okamžitě.

Program Dinoconu se v mnohém podobá tomu před třiceti roky, mnohdy promluví i titíž lidé.

A ač vedeme jen jednu linii, tušíme, že i tak ho je hodně, a pokusíme se získat některé přednášky pro Interkom, abyste se s nimi mohli alespoň dodatečně seznámit.

Zdeněk Rampas

Časem s vědou - duben

● velkých činech a lidech vědy

První ledvinu (a orgán vůbec) úspěšně přijal pacient koncem roku 1954. Pocházela od jednovaječného, tedy identického dvojčete, kde odpadá odmítavá imunitní reakce příjemce. Počátkem roku 1959 proběhla transplantace ledviny mezi dvojčaty neidentickými, imunopresivem bylo masivní ozáření příjemce radioaktivním zářením. A konečně **5. dubna 1962**, rovněž v USA, přežil člověk transplantaci od cizího (navíc zemřelého) dárce. Imunopresivem zde byla sloučenina azathioprin; ten se pak stal jedničkou svého druhu. dokud ho počátkem 80. let nevystřídal do dnes používaný cyklosporin A.

Dalšímu rozšíření transplantací brání především nedostatek orgánů, a to jak absolutně, tak v konkrétních imunologických parametrech pro jednotlivé případy. To občas vede k dosti krkolomným podnikům. Nedávno skončila v USA akce, během níž v sedmnácti nemocnicích jedenácti států federace transplantovali třicet vzájemně provázaných ledvin! Lidé, kteří chtěli svým nemocným blízkým darovat zdravou ledvinu, ale testy je vyhodnotily jako pro daný případ nepoužitelné, ji darovali cizímu člověku a jejich příbuzný ji dostal od někoho zase jiného, imunologicky vhodného. První člen tohoto uzavřeného řetězce obětavosti a důvěry obdržel kýžený orgán loni v srpnu, poslední letos v únoru.

Dvě hodiny po půlnoci začínajícího dne **15. dubna 1912** se potopil Titanic. Základní údaje najdete v následující úvaze, tady jen pár méně známých souvislostí: Účastnit se první plavby Titaniku patřilo k lesku západoevropské smetánky. Vynálezce radiové komunikace Guglielmo Marconi měl od provozovatele dokonce „volňáška“! Chtěl si během plavby vyřídít nahromaděnou poštu. Plavidlo změnil na naléhání bystré stenografky již zavedené lodi Lusitania, které se (lod' i stenografka) Marconimu osvědčily už dříve (M. podle svých slov přeplul za svůj život Atlantik sem a tam nejméně šedesátkrát, to jsou nějaké dva roky plavby).

Po katastrofě, jejíž následky alespoň trochu zmírnila právě radiotelegrafie, díky níž vůbec (jakkoli relativně pozdě) dorazila pomoc, byl Marconi vyznamenán zlatou medailí vytvořenou velkým ruským sochařem Pavlem Trubeckým speciálně k této katastrofě a příbuzní přeživších mu v New Yorku uspořádali ovace. Jméno konkrétního člověka, který záchranu přivolal, vyvstalo až později: lodní šéfradista Jack Phillips (na lodi osla-

vil 25. narozeniny) přímo odmítl splnit kapitánův příkaz opustit loď a dál vysílal SOS; utonul s rukou na telegrafním klíči.

Dál. Lusitania svému osudu neušla – o tři roky později ji pár kilometrů od Irsku poslalo ke dnu torpédo německé ponorky; zahynulo skoro 1200 lidí.

Z analýzy dat kolem katastrof Titaniku a Lusitanie plynou zajímavé poznatky. Například: Titanic se potápěl 140 minut, Lusitania jen 18 minut. Ženy na T. měly o 53% vyšší pravděpodobnost přežití než muži, na L. o 11% nižší; děti na T. o 31% vyšší než dospělí, na L. stejnou. Shrnutí:

na Lusitanii převládá přírodní pud sebezáchovy, na Titaniku už se začalo projevoval civilizací motto „ženy a děti první“. Natvrdo: Na to, abychom se v nouzi znovu stali lidmi, potřebujeme alespoň hodinku.



Dosud měl právo na stětí pouze aristokrat, zatímco plebejec mohl být leda tak oběšen nebo roztrhán čtyřmi koňmi, přičemž se stávalo, že když tahouni nad nějakým tuhým chlapíkem umdlávali, kat nakonec musel vzdorující údy naseknout v kloubu. Až doktor Joseph Guillotin za Velké francouzské revoluce vymyslel šedesátikilovou sekeru se šikmým ostřím a upevnil ji do svislých vodičích drážek ve stojanu.

První dekapitace a la Guillotin se odehrála na jednom pařížském náměstí **25. dubna 1792** (když už se tu dnes věnujeme nepřímým souvislostem: **Tentýž den** pár set kilometrů východněji, v Alsasku, vznikla Marseillaisa).

„Gilotina padá jako blesk, hlava odlétne, krev vystříkne – a člověk nežije,“ pochvaloval si vynálezce. Avšak na tehdejší potřebu krve stejně nebyl jeho aparát dost rychlý a všudypřítomný. A tak si revolucionáři pomáhali jinak. Populární byla třeba tzv. republikánská svatba, při které byli k nahým ženám připoutáni nazí muži, a páry pak byly postupně topeny. Efektivní i efektivní byl pak způsob, kdy se do houfu dohromady spoutaných lidí vystřelilo z kanonu nabitého dvěma koulemi spojenými řetězem.

Naposledy veřejně byl – za velké účasti diváctva – člověk gilotinován roku 1939. Neveřejně pak gilotina ve Francii přítomně sloužila až do zrušení trestu smrti roku 1981.

František Houdek

Následující Třeštění navazuje na minulé Časem s vědou, už se ale nějak nevešlo, takže alespoň dodatečně. **red.**

Míchat jablka a hrušky Třestění letitého popularizátora 3

Představme si, že chceme najít relativně nejlivnějšího jednotlivce v určité komunitě, třeba v Praze. Jak ho hledat? Podle oficiálního postavení na magistrátu? Podle pověsti v místní zločnické galérce? Podle obratu jeho byznysu? Nebo snad, jak úsměvné, podle společenského impakt-faktoru jím hláсанých idejí? Několikrát jsem toto téma ve společnosti pokusně nadhodil. Pokaždé to skončilo hádkou a pokusy o mocenské řešení. I mezi námi kamarády!

Avšak existují i reálnější problémy nežli hon na pana Nej.

O tom, jak potřebná ve stále sílícím šumu je kvalitní vědní syntéza – jakási „znalostní singularita“, čili konečný soubor relevantních, správných, důležitých a vyvážených informací – i jak obtížné je se jí v reálném čase přiblížit, by mohl vyprávět každý, kdo rozhoduje o čemkoli komplikovanějším. Kdo je kupříkladu práv vypracovat podklady k proponované vešestavbě, která ovlivní přírodní a společenské prostředí na generace dopředu? Investor chtivý maximálního zisku? Ekolog chránící jedinečné druhy? Sedlák hospodařící v sousedství? Inženýr pyšný na „zaručeně nejmodernější technologii“? Krajský hejtman bažící po znovuzvolení?

Extrémním oříškem tohoto druhu je hlubinné úložiště vyhořelého jaderného paliva. Víme, že ho budeme nutně potřebovat, a tak přemýšlíme, jak zajistit jeho vodotěsnost a nepřístupnost na dobu 100 000 let. Pilně řešíme všelike technické, a on je to přitom problém především společenský. Vždyť – jakkoli skály se za tu dobu dozajista neroztečou, kde se svět lidí může ocitnout už jen za padesát, sto, dvě stě let? V jakém jazyce a na jakém nosiči informace o úložišti budou, aby zůstaly „navždy“ čitelné i pochopitelné? Bude úložiště hlídat stát, který stále slábne k postupnému zániku? Nebo soukromý podnikatel – proč by přístup k úložišti neprodal tomu, kdo dá nejvíce! A dost pravděpodobně může být ještě hůř: Jak bude za pouhé dvě stovky let vypadat naše životní prostředí? Co když za tu dobu dojdou zdroje a svět se přeplní lidmi tak, že i ta trocha tepla z radioaktivního odpadu bude vzácnější než jednotlivé životy?

Zeptal se pověřený ukladač kulturovědců, co pro lidskou perspektivu znamená sto, tisíc, sto tisíc let? A hlavně – je vůbec ochoten dát na jejich názor? Jsme přece společností přírodovědy/techniky, nikoli umění/filosofie, a dáváme přednost mocenským řešením!

Nu, raději hupky zpátky do kabinetů. Britský astrofyzik Martin Rees nedávno v *Akademickém bulletinu* prohlásil: „Myslím si, že nás po více než padesáti letech čeká stěžejní průlom, který však nepříjde od filosofů, ale od některého z výjimečných fyziků.“ Ptám se: Proč by měl průlom přijít zrovna od fyziků? A pokud přece; podíváme-li se, kam nás všechny ty předchozí fyzikální průlomy dovedly, proč nad tím dalším jásat?

Odpověď je nasnadě: Rees je fyzik a jako většina odborníků má tendenci přeceňovat svůj obor a podceňovat jiné. Nu, Ladislav Kováč, biochemik a především komplexně uvažující myslitel, se zase domnívá: „Možná se ukáže, že teorie všeho“, o kterou se dnes pokoušejí teoretičtí fyzikové, nebude teorií fundamentálních hmotných jednotek vesmíru, ale teorií myslí a jejího vztahu k vesmíru.“

V roce 1959 vydal anglický fyzik a literát Charles Percy Snow knihu *Dvě kultury*. Tyto kultury (tedy literární včetně věd o člověku a společností a přírodovědně-technická) se prý k sobě mají jako pes a kočka. Do druhého vydání (1963)

autor přidal úvahu o brzkém zrodu *kultury třetí*, která propast nepochopení mezi oběma základními intelektuálními živly překlene.

Nedávno jsem zažil, jak vysokoškolský profesor biologie, vynikající popularizátor, horlil proti výroku, že lidský genom nikdy nepochopíme. „Genom je dávno přečtený! Už jsme na něm lokalizovali geny odpovědné za některé choroby – a zbytek je jen otázkou času!“

Shodou okolností autora onoho výroku znám (je to rovněž univerzitní profesor, uznávaný filosof), tak jsem ho na to zeptal. „Ano, písmena genomu přečtená jsou,“ souhlasil. „Ale že jsme genom opravdu pochopili, bychom mohli prohlásit, až budeme vědět, jak je v něm zakódovaná i naše psychika, čili až budeme znát třeba genomiku filosofie nebo lidské kreativity.“

Biolog a filosof. Jejich pravdy se míjejí.

Obávám se, že skutečná třetí kultura, která by vědy o přírodě, člověku a společnosti integrovala do funkčního kontinua (nad kterým by se jako duch nad vodami vznášely logika s matematikou), na svůj zrod teprve čeká. Ale pozor, nemá smysl, aby vznikla dřív, než si ujasníme dvě fundamentální otázky: Co my jako lidstvo vlastně chceme? Jakou cenu jsme za to ochotni zaplatit? Ano, teprve potom má smysl budovat třetí kulturu; teprve potom můžeme míchat jablka a hrušky. Psy a kočky taktéž.

František Houdek



Svět báječných nových retardérů aneb Co nám říká Titanic

Třeštění letitého popularizátora 4

Nedávno média hřmotně oslavila (jinak se to bohužel říct nedá) sto let, kdy se k úžasu celého světa potopila nejmodernější a nejbezpečnější loď světa. Titanic. Hnán ctížádostí, ziskuchtivostí i pýchou, hned při své první zámořské plavbě z Evropy do Ameriky narazil už blízko cíle na ledovec.

Věcně je vše jasné: Plul příliš rychle. Kapitán v honbě za Modrou stuhou (cena za nejrychlejší překonání Atlantiku lodí) ignoroval možnost výskytu ledů a nepřizpůsobil rychlost viditelnosti. Noční hlídka uviděla ledovec teprve na 500 metrů. V tu chvíli, 14. dubna 1912, dvacet minut před půlnocí, Titanic plul rychlostí skoro 40 km/h, takže se jeho 60 000 tun setrvačné hmoty nedalo včas ani vychýlit, natož zastavit. Parník narazil bokem, ocelový trup se rozpadl jako krabíčka sardinek. 270metrová loď se začala pomalu potápět. Nějakou dobu posádka situaci tajila („na palubě se ještě tančilo“), teprve půl hodiny po půlnoci došlo na záchraně čluny. Ty mohly pojmout jen polovinu lidí, avšak ani se nestačily zaplnit. Z více než 2200 lidí na palubě jich přes 1500 utonulo.

Kapitán Titaniku byl zajisté zkušený námořník a přiměřeně čestný člověk. Přesto způsobil tragédii dějinného rozsahu. Ostatně třebaš takoví technici v Čerobyly jistě taky nebyli osobně žádní zločinci... Podlehl tlaku okolností. A v tom je jádro pudla. Nechci se nořit do „metafyziky“ svobodné vůle, ale jak pochopil už sv. Augustin, jsou situace, kdy stokrát víme, že nekonáme správně, ale v tu chvíli „nemůžeme jinak“. Jedinci schopni nikdy neselhat – nejen z neznalosti, ale vinou svých lidských slabostí – jsou asi tak častí jako bílí jednorozci. Není za jejich selháním chování pro dané podmínky evolučně nastavené, tudíž nakonec zákonité? Ano, chybovat je přirozené, chybovat je lidské!

Lidská psychika produkující přirozené chyby zůstává historickou konstantou; ať se nám to líbí nebo ne, v hloubi svých duší stále jsme sobečtí a požívační predátoři. Změnilo se však něco jiného. Dávno ta tam je doba, kdy chyba člověka přinesla újmu pouze jemu a osobám v nejbližším okolí a kdy následky této chyby rychle zahladil čas. Díky výsledkům vědy a techniky dnes už mnoho jednotlivců vládne silami, které nám dokážou zavařit i na dálku a na několik generací dopředu. Možnost, že tyto jedinci selžou, musíme vyvažovat nikdy nekončícím souborem technických, legislativních, organizačních a kdoví jakých ještě bezpečnostních opatření. Koneckonců není náhodou, že zařízení k rozpoutání štěpné reakce v jaderném reaktoru

ru zabírá jen část veškerého jeho hardwaru i softwaru, přičemž zbytek, možná většinu, tvoří zařízení a opatření zabraňující štěpné reakci zvrhnout se v řetězovou...

Však nedosti – díky těm z výsledků vědy a techniky, kterých se zmocnil byznys, takřka všichni vládneme silami sice relativně nepatrnými, zato jsou nás miliardy. A co je životu méně nebezpečné – jeden prasklý ropný vrt v Mexickém zálivu, nebo třeba každoměsíční exhalace stamilionů automobilových výfuků? I tady se snažíme jistit, technickým příkladem za všechny budiž nechvalně známé retardéry v ulicích měst nebo

omezovače rychlosti vestavované do marnivě silných aut. Dokonce mám podezření, že čím dál víc není naším hlavním problémem vymyslet nějaké technické zařízení, ale udělátko či fintu proti jeho zneužívání – a to ještě většina „omezovačů“ na svůj zrod teprve čeká!

Ale tady už narážíme na jinou hranici, stejně jako u svobodné vůle těžko exaktně uchopitelnou. Kolik nechat jednotlivci ve vztahu k technice osobní svobody? Každý z nás přece tu a tam nemá svůj

den nebo ho dostihnou okolnosti,

kdy v něm ctížádost zvítězí nad ctí, kdy zodpovědnost podlehne adrenalinu. Tím spíš, že jsme obklopeni stále lákavějšími i dostupnějšími příležitostmi k pokleskům všeho druhu...

Ano, vstoupili jsme do doby, kdy většinu svého momentálního důvtipu dáváme do služeb omezování následků chybného využívání svého předchozího důvtipu. Když si ale vezmeme veškeré ty stávající i budoucí speciální „omezovače“, vtrájí se otázka: Kdo je tady vlastně pánem? Nebylo by pro nás přece jen nakonec lepší soustředit se na menší počet, zato univerzálnějších retardérů? Místo jednotlivých příznaků omezovat společné příčiny, neřku-li dobrovolně zpomalit svoji plavbu a o to pozorněji se cestou rozhlížet?

František Houdek

¹ Počátkem února 1932, tedy před 80 lety, vyšla antiutopie Aldouse Huxleyho *Brave New World* (česky *Konec civilizace*). Radno alespoň připomenout, neboť ona anticipuje jeden ze dvou zřejmě nejpravděpodobnějších směrů vývoje lidstva v nejbližších dobách (směr druhý představuje Orwellův román *1984*, vyšedší v červnu 1949). O vzájemném vztahu těchto dvou nejbližších možných světů zajímavě uvažuje např. americký politický novinář Chris Hedges na www.zvedavec.org/komentare/2011/01/4155-2011-bajecna-nova-dystopie.htm.

DOGMA

AVENGERS: Velkopodiváná, jak má být. Výborné triky, přes patectický úvod dokonce výborné dialogy (kdo jste jako já skončil na první sérii Buffy, tak tady uznáte, že Joss Whedon opravdu něco umí), jen... jen... Prostě v tomhle indianajonesovském filmu chybí ten Indiana Jones (rozuměj indianajonesovském ve smyslu ducha, nikoliv obsahu). Každý z Avengerů má nějakou

pod tlakem střepiny na své srdce. Jistě že Avengers nakonec zachrání svět, ale kdyby jejich členů nebylo, nebyl by svět ani v ohrožení, a tak i když jsem opravdu měl na co koukat, nějak jsem neměl komu držet palce.

BITEVNÍ LOĎ: Má to slušné záběry, triky a hudbu a při záběrech ze začátku vojenského cvičení si říkáte, že služba v armádě je vlastně docela působivá – pokud ji vykonává někdo jiný... Bohužel toť vše a s přibývajícimi minutami to je jen horší a horší. Nedosti na tom, že o hereckých výkonech se tu nedá absolutně mluvit, protože všichni zúčastnění za celý film nepředvedou



skvrnu na štítě, a paradoxně nejmenší ji má ten s největším štítem – kapitán Amerika. Ten „jenom“ poslouchá rozkazy a jako správný voják nepřemýšlí nad tím, že kdyby jeho velitel Nick Fury neblbnul a kosmickou kostku rovnou předal Thorovi, aby ji odnesl tam, kam naše Slunce nesvítí, nemuselo by k celé patálii dojít. To ovšem Fury ne, raději si z ní plácá superzbraně, které pak ale nakonec nepoužije...

Agentka Romanovová je (jak z děje vyplývá) bývalá masová vražedkyně a nevím, kdo z pozůstalých by měl něco proti tomu, aby ji Hulk namlel do pašтики. Novodobá verze doktora Jekylla je pak sama jeden z nejvhodnějších adeptů na kriminál – předstírá, že v zelené hydeovské verzi o sobě neví a bez rozmyslu se vrhá na vše, co se kolem ní šustne, ale ve finále je nadjednou schopná poslouchat rozkazy a mlátit víceméně jenom ty, co si to zaslouží. Hawkeye je po většinu filmu ofiko za záporáka – i když za to dejme tomu nemůže, a nejvíc másla na hlavě má playboy Iron Man. Nejenže ničí přírodu nesmyslnými bitkami s Thorem (kdyby egoismus něco vážil, tak severský bůh jde k zemi ještě rychleji než to jeho kladivo), ale je to bývalý obchodník se zbraněmi a hlavně, hlavně, hlavně: kdyby si při nasazování brnění čtvrté či jánevímkolikáté generace nedával tak na čas, mohlo být s mimozemskými ještěrkami mnohem méně problémů. Všimněte si doby, která uplyne mezi tím, kdy se Ironík dostane k náramkům, a kdy „nahodí oblek“.

Prostě a jednoduše, v tomhle filmu chybí týpek, který by byl superhrdina nejen povoláním, ale i kádrově. Chybí tu postava kladná ze své podstaty, a ne pod tlakem okolností a/nebo

ani tolik herectví, co Liam Neeson při zařvání jednoho povelu, potažmo Peter MacNichol při jednom zašklebení se do kamery; nedosti na tom, že je to tak hloupé, že začnete považovat Den nezávislosti za docela chytrý film (zastavení bitevní lodi smykem na jediné kotvě je jen jeden příklad za všechny); ale ke všemu je to tak neuvěřitelně proamericko-patectické, že na velké finále jsou do služby povoláni veteráni z Druhé světové – rozuměj, snímek se odehrává letos, čili i kdyby jim v 45' bylo 16, tak jim je 83 let a více, a v tomto věku rvou pultunové střely... Přes to přese všechno sbírá tahle Bitevní loď místy až nad-průměrné hodnocení, ale já bych dal tak 30% za technické kvality.

HUNGER GAMES: Není to bez chyby, ale pořád je to velmi dobrý film podle špičkové knihy. Nic nedejte na Mirku Spáčilovou (což ostatně platí vždy), že snímek ukazuje přesně to, proti čemu bojuje, totiž zabíjení v přímém přenosu – detaily nejsou ani příliš detailní, ani příliš krvavé, ale současně ani nepodléhají novodobé módě hollywoodských velkofilmů ukazovat umírání bez mrtvol. Škoda ruční kamery, na kterou byly natočeny některé akční a většina úvodních scén – obraz rozskákaný jak Primiina koza vám p(r)ožitek neznásobí, nýbrž vydělí. Vesměs se ale tvůrci snažili držet předlohy, a to je zachránilo...

Filip Gotfrid

PS: Dobře se podívejte, zda už máte uhrazené předplatné, jinak si pro vás přijde ta oceánská obluda.

red.

ČS FANDOM

Pavel Weigel : 70

Je to tak, 26. května oslaví překladatel, básník, spisovatel, autor Akademie SFFH a příspěvatel Interkomu sedmdesátiny.



Blahopřejeme mu k jubileu i k ESFS Awards – Ceně Eurofandomu v kategorii Best Translator – Nejlepší překladatel.

Redakce IK

AKADEMIE
SCIENCE FICTION, FANTASY A HORORU

To nejlepší z fantastiky
za rok 2011!

Vyhlašování 17. ročníku proběhne
v rámci veletrhu
SVĚT KNIHY PRAHA
19. 5. 2012 v 15.00

Uvádějí: Richard Klíčník a Eva Decastelo.

NOMINOVANÉ KNIHY:

Hlavními sponzory ASFFH jsou nakladatelství Argo, Triton, Crew a Brokilon.

Díky novému sponzorovi bude mít Akademie SFFH plakát.

NON FICTION

Ian Buruma

Krocení bohů

Náboženství a demokracie na třech kontinentech

Nizozemského autora žijícího v New Yorku můžete znát z Respektu, kde pravidelně vycházejí jeho články, nebo jste četli jeho *Ockidentalismus: západ očima nepřátel* či *Vražda v Amsterdamu: smrt Thea van Gogha a meze smířlivosti*.

Krocení bohů na příkladech rozebírá koexistenci náboženství a demokracie. Polemizuje například s demonizací velkého významu, který mají v USA křesťané. Američtí pravicoví křesťané dle autora „možná nejsou liberální, ale přesto vyznávají víru v demokracii“. Propast mezi Evropou a Spojenými státy není tak hluboká, jak bychom předpokládali.

Knihu uzavírá podporou myšlenky odluky církve a státu. Odvolává se přitom na Konfuciovův výrok: „Jak můžeš sloužit duchům, když dosud neumiš sloužit lidem?“

Academia, 2012, přeložil Daniel Mická, 124 stran, váz., cena 265 Kč

